

poradnik bibliotekarza

pismo dla bibliotek publicznych, szkolnych i pedagogicznych

ALEKSANDRA ZAWALSKA-HAWEL
BIBLIOTEKA JUTRA W ŻORACH DOSTĘPNA JUŻ DZIŚ

ANITA TOMANEK
BIBLIOTHECA REGIONALIS – ŹRÓDŁA INFORMACJI

AGNIESZKA ŁASZCZYCH
PEDAGOG I DZIECKO W ŚWIECIE WARTOŚCI

MICHAŁ ZAJĄC
KSIĄŻKI DLA DZIECI – ZASKAKUJĄCO DOBRY ROK!
CZ. 2. CO SŁYCHAĆ U (NIEKTÓRYCH) WYDAWCÓW?

REDAKCJA „PORADNIKA BIBLIOTEKARZA” OGŁASZA KONKURS

Gry, jako odmiana zabawy polegająca na respektowaniu ustalonych reguł i na osiągnięciu ściśle określonego wyniku, już na stałe zagościły w bibliotekach. Ich różnorodność jest olbrzymia (dydaktyczne, ruchowe, sportowe, terenowe i inne). W wielu bibliotekach są one gromadzone i udostępniane, stały się częścią zbiorów. Bibliotekarze sami zaczęli przygotowywać gry inspirowane treścią książek, wśród nich gry terenowe, escape rooms, LARP i wiele innych.

Chcielibyśmy, żeby podzielili się Państwo swoimi doświadczeniami dotyczącymi organizowania gier stacjonarnie, jak i online.

Do 30 kwietnia 2021 r. czekamy na opisy, scenariusze i relacje z organizowanych gier w bibliotece, które prosimy nadsyłać na adres: poradnikbibliotekarza@wp.pl. Zdjęcia mile widziane.

Najoryginalniejsze, najbardziej inspirujące pomysły zostaną nie tylko opublikowane w „Poradniku Bibliotekarza”, ale również nagrodzone książkami Wydawnictwa Naukowego i Edukacyjnego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

Redakcja „Poradnika Bibliotekarza”

SPIS TREŚCI

- 2** OD REDAKCJI
3 WIADOMOŚCI. WYDARZENIA

PROBLEMY. DOŚWIADCZENIA. OPINIE

- 5** **AGNIESZKA ŁASZCZYCH**
PEDAGOG I DZIECKO W ŚWIECIE WARTOŚCI
12 **MICHAŁ ZAJĄC**
KSIĄŻKI DLA DZIECI – ZASKAKUJĄCO DOBRY ROK!
CZ. 2. CO SŁYCHAĆ U (NIEKTÓRYCH) WYDAWCÓW?

KSIĄŻKA

- 20** **DOROTA GRABOWSKA**
KSIĄŻKI, KTÓRE POMOGĄ W PRACY, KTÓRE WARTO PRZECZYTAĆ!
21 NOWY ALBUM LEGENDARNEJ SERII „THORGAL”

BIBLIOTEKA. ŚRODOWISKO

- 22** **IWONA KOWALSKA, ANNA ZACIŁONA**
PEDAGOGICZNA BIBLIOTEKA WOJEWÓDZKA W OPOLU W SŁUŻBIE
EDUKACJI I KULTURY OPOLSZCZYZNY – JUBILEUSZ 70-LECIA
25 **IWONA SZCZĘSNA**
MIŁOŚĆ DO KSIĄŻEK I PASJA DO SZYCIA W BIBLIOTECIE
27 **MAGDALENA SZYMAŃSKA**
„ŚLADAMI DAWNYCH MIESZKAŃCÓW DOLSKA”
29 **JERZY ŻACZEK**
„WOLNA POLSKA W SŁOWIE I PIEŚNI” –
PROJEKT MIEJSKIEJ BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ W OTWOCKU
31 ➔ NOWE OBIEKTY BIBLIOTECZNE
ALEKSANDRA ZAWALSKA-HAWEL
BIBLIOTEKA JUTRA W ŻORACH DOSTĘPNA JUŻ DZIŚ
35 ➔ FELIETON
OLGA NOWICKA
NADZIEI CAŁY WOREK

Z WARSZTATU METODYKA

- 36** **ANITA TOMANEK**
BIBLIOTHECA REGIONALIS – ŹRÓDŁA INFORMACJI

Od redakcji

Podobno Bill Gates powiedział, że pandemia koronawirusa powinna skończyć się jeszcze w tym roku. Według teorii spiskowych to ów amerykański multimilioner był inicjatorem eksperymentu z wirusem. To oczywiście żart, ale wiadomość u progu roku 2022 byłaby pocieszająca. Zatem w lekko pozytywnym nastroju możemy zaproponować naszym czytelnikom lekturę numeru styczniowego. Ale nie będzie optymistycznie, jeżeli zaczniemy lekturę od felietonu Olgi Nowickiej. Z jej przemyśleniami zgodzi się chyba 100% bibliotekarzy. Jest to zawód wymagający dużej wiedzy, praktyki i ciągłego podnoszenia swoich kompetencji. Niestety przez wiele lat jest ignorowany przez kolejne władze i obecnie zarobki bibliotekarzy są na niskim poziomie, co przy rosnącej inflacji może doprowadzić do ubóstwa i do zaniku tej profesji. Już teraz widać wyraźnie symptomy kryzysu w ośrodkach kształcenia bibliotekarzy. Potrzebne jest energiczne działanie, tylko jak to zrobić? – ale jest to konieczne w trosce o przyszłość naszego zawodu.

Co ponadto proponujemy w pierwszym numerze tego roku? Tekst Agnieszki Łaszczych o wartościach w wychowaniu dziecka. Autorka analizuje wychowanie pod kątem wrażliwości na prawdę i dobro, kształtowania właściwych postaw szlachetności, zaangażowania społecznego i dbałości o zdrowie. Wiedza jak najbardziej potrzebna dla bibliotekarzy. Michał Zajac, w drugiej części artykułu o rynku książki w roku minionym, prezentuje najciekawsze wydawnictwa z dużym dorobkiem w zakresie wydawania książek dla dzieci i młodzieży; wśród nich wielu jest jubilatów (od stulatników – Wydawnictwo Nasza Księgarnia, do dziesięciolatków – Wydawnictwo Widnokrąg). Jubileusz 70-lecia obchodzi Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Opolu. O jej randze świadczą: znakomita kadra kierownicza zarówno w przeszłości, jak i obecnie, dorobek zawodowy pracowników i realizowanie różnych usług dla czytelników, zadań doskonalących i projektów. Są również ciekawe inicjatywy innych bibliotek, o których możemy przeczytać w dziale „Biblioteka. Środowisko”. Tekst o pasji czytania i szcienia Iwony Szczęśnej z pewnością zasługuje na uwagę czytelników. O rozbudzanie świadomości historycznej młodych czytelników dba Miejska Biblioteka w Dolsku, organizując m.in. gry edukacyjne mające na celu odtworzenie życia dawnych mieszkańców Dolska. Miejska Biblioteka Publiczna w Otwocku może pochwalić się inscenizacją teatralną o tematyce niepodległościowej w wykonaniu młodych „aktorów”. Pieśni i tańce w ich wykonaniu spodobały się publiczności. Warto zwiedzić Miejską Bibliotekę Publiczną w Żorach. Zrewitalizowany został budynek dawnego młyna i starego dworca PKP, połączenie tradycji i nowoczesności. Projekt obiektu został nagrodzony przez Kapitułę konkursu „Modernizacja roku i budowlę XXI wieku” za walory architektoniczne i aranżację wnętrza. Tradycyjnie zawartość numeru kończymy materiałem metodycznym, tym razem o źródłach informacji.

Dobrego Roku i wszystkiego co najlepsze życzy redakcja „Poradnika Bibliotekarza”

Wydawnictwo Naukowe
i Edukacyjne Stowarzyszenia
Bibliotekarzy Polskich
00-335 Warszawa,
ul. Konopczyńskiego 5/7,
tel. 22 827-52-96
wydawnictwo.sbp.pl
Marta LACH
Z-ca Dyrektora Biura ZG SBP
ds. wydawnictw
tel. 784 698 446,
e-mail: m.lach@sbp.pl
Konto SBP: Credit Agricole
Bank Polska S.A.
46 1940 1076 3122 4176
0000 0000

Poradnik BIBLIOTEKARZA. Miesięcznik Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich Ukazuje się od roku 1949

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu pochodzących z Funduszu Promocji Kultury

Rada Redakcyjna: Mariola Antczak (przewodnicząca), Krzysztof Dąbkowski, Bogdan Klukowski, Grażyna Lewandowicz-Nosal, Mirosława Majewska, Monika Simonjetz, Michał Zajac, Beata Zych.

Redakcja „Poradnika Bibliotekarza” – e-mail: poradnikbibliotekarza@wp.pl; www.czasopisma.sbp.pl/poradnik-bibliotekarza

Redaktor naczelna: Dorota GRABOWSKA, tel. 600-505-662, e-mail: dgrabow@wp.pl

Sekretarz redakcji: Jadwiga CHRUŚCIŃSKA, tel. 505-078-945, e-mail: jchruscinska@gmail.com

Redaktor techniczny: Elżbieta MATUSIAK, tel. (22) 827-52-96, e-mail: e.matusiak@sbp.pl

Świat Książki Dziecięcej: red. Ewa GRUDA, tel. 606-538-009, e-mail: egrud@wp.pl

Projekt winiety SKD: Marianna Oklejak

Skład: Tekanet Tomasz Kasperczyk; e-mail: tomasz.kasperczyk@gmail.com. Grafiki: depositphotos.com, pixabay.com, freepik.com, commons.wikimedia.org
Druk i oprawa: KRM Druk sp. z o.o., Sp. k. – www.krmdruk.com, ISSN 0032-4752. Indeks 369594.

Redakcja zastrzega sobie prawo do opracowania redakcyjnego i skracania tekstów.

Autoryzy zobowiązani są do przekazywania wraz z artykułem danych kontaktowych (adres, telefon, e-mail) oraz podpisywania swoich tekstów.

Przesłane zdjęcia powinny mieć rozdzielczość 300 DPI i być załączone jako osobne pliki.

Warunki prenumeraty na portalu sbp.pl

Numery archiwalne czasopisma są dostępne online w Archiwum Cyfrowym SBP pod adresem www.ac.sbp.pl

➔ Patroni Roku 2022

Maria Konopnicka (180. rocznica urodzin)

Uważana jest za jedną z najwybitniejszych pisarek w polskiej historii. W 2022 r. przypada 180. rocznica jej urodzin. Była autorką takich utworów jak: *Rota*, *Pan Balcer w Brazylii*, *Mendel Gdański*, *Nasza szkapka* czy powieści i wierszy dla dzieci, jak *O krasnoludkach i o sierotce Marysi*, *Na jagody*.

„Za pomocą utworów protestowała przeciwko ustrojowi oraz niesprawiedliwości społecznej. Uczestniczyła w proteście przeciwko prześladowaniu dzieci polskich we Wrześni, akcji potępiającej represje władz pruskich. Walczyła o prawa kobiet, o pomoc dla więźniów politycznych i kryminalnych” – czytamy w uzasadnieniu.

Maria Grzegorzewska (100. rocznica utworzenia Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej)

Była twórcą pedagogiki specjalnej i jako pierwsza zakładała tego typu szkoły. Podkreślała, że „nie ma kaleki – jest człowiek”. Prowadziła kursy dla nauczycieli mających uczyć w szkołach specjalnych. W roku 2022 przypada setna rocznica utworzenia Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej, którego Grzegorzewska została dyrektorem. „Maria Grzegorzewska podkreślała, że każdy ma punkt archimedesowy, dzięki któremu można odkryć moc w człowieku i ocalić pełnię jego człowieczeństwa. Wciąż aktualne jest jej przesłanie: *Piękne słowa tylko szkodę przynoszą, jeśli nie są poparte czynem, choćby próbą działania*. Ona sama była zwolenniczką idei łączenia teorii z praktyką, przenikania przeszłości w przyszłość. Jej dzieła stanowią inspirację dla kolejnych badaczy i twórców akademickiej pedagogiki specjalnej oraz praktyki edukacyjnej, terapeutycznej i rehabilitacyjnej” – zapisano w poselskim projekcie.

Wanda Rutkiewicz (30. rocznica tragicznej śmierci)

Rok 2022 to 30. rocznica śmierci wybitnej himalaistki. Była trzecią kobietą na świecie i pierwszą Polką, która zdobyła szczyt Mount Everest. Jako pierwsza kobieta w historii zdobyła szczyt K2. „Na upamiętnienie zasługuje też działalność Wandy Rutkiewicz w opozycji demokratycznej. W latach 80. XX w. była członkinią zakładowego koła „Solidarności” w Instytucie Maszyn

Matematycznych. Niektóre źródła podają, że była pomysłodawczynią założenia tej komórki związku. Od najmłodszych lat trenowała różne dyscypliny sportu, by ostatecznie związać się z górami – najpierw jako taterniczka, potem alpinistka, a wreszcie – himalaistka. Była orędowniczką kobiecego himalaizmu, wspierała kobiece ekspedycje i sama brała w nich udział” – podkreślono w uzasadnieniu.

Ignacy Łukasiewicz (200. rocznica urodzin)

W 2022 r. przypada zarówno 200. rocznica urodzin Ignacego Łukasiewicza, jak i 140. rocznica jego śmierci. Uzasadniając wybór podkreśla się jego wielkie i niezwykle zasługi dla przemysłu i gospodarki Polski oraz „zaangażowanie w walkę o niepodległość Ojczyzny” i „dbałość o pracowników”. „Należy on do zaszczytnego grona Polaków, których działalność odcisnęła wielki i pozytywny wpływ na rozwój naszej Ojczyzny, jak również całego świata” – czytamy w ustawie. Ignacy Łukasiewicz jest powszechnie znany jako wynalazca lampy naftowej i założyciel pierwszej na świecie kopalni ropy naftowej.

Józef Mackiewicz (120. rocznica urodzin)

W 2022 r. przypada 120. rocznica jego urodzin. W uzasadnieniu czytamy, że niezwykle ważna jest „wielkość jego dorobku wytrwale wspierającego idee: niepodległości Polski, wolności i przyjaznego współistnienia narodów Europy Środkowo-Wschodniej i niezłomnego oporu przeciwko komunizmowi, oraz uniwersalne wartości jego prozy literackiej”. Józef Mackiewicz jest autorem licznych prac. Są to m.in.: *Optymizm nie zastąpi nam Polski*, *Zbrodnia katyńska w świetle dokumentów*, *The Katyn Wood Murders* (wydana w Londynie).

Rok Polskiego Romantyzmu

Wybór okresu literackiego, jakim jest romantyzm wiąże się z 200. rocznicą opublikowania w Wilnie dzieła *Ballady i romanse* Adama Mickiewicza. Tomik ten uważa się za początek polskiego romantyzmu. „To romantyzm przyniósł genialne dokonania w literaturze Adama Mickiewicza i Juliusza Słowackiego, w muzyce Fryderyka Chopina i Stanisława Moniuszki, w malarstwie Piotra Michałowskiego i Jana Matejki. Byli artystami polskimi, a jednocześnie światowy-

mi ukazującymi wartości polskie w ich uniwersalnym kontekście” – czytamy w uzasadnieniu uchwały.

Józef Wybicki (200. rocznica śmierci oraz 225. rocznica napisania „Pieśni Legionów Polskich we Włoszech”)

Polityk, ale również pisarz, autor dramatów, komedii i wierszy. Uchwała zwraca uwagę głównie na jego dokonania polityczne, przypominając m.in. o jego udziale w pracach nad wdrożeniem Konstytucji 3 Maja (jako przedstawiciela stanu mieszczańskiego), tworzeniu wojsk polskich we Francji i zrębów Księstwa Warszawskiego. Podkreślono również, że tekst „Pieśni Legionów Polskich we Włoszech” Józefa Wybickiego od 1927 r. jest hymnem Polski.

➔ 11. edycja Rankingu Bibliotek

Za nami 11. edycja Rankingu Bibliotek, którego organizatorami jest Instytut Książki i dziennik „Rzeczpospolita”. W Teatrze Polskim w Warszawie podczas uroczystej gali, przedstawiciele samorządów i bibliotek z pierwszej dziesiątki w kraju oraz liderzy poszczególnych województw odebrali pamiątkowe dyplomy. W dzienniku „Rzeczpospolita” ukazał się dodatek promocyjny przygotowany we współpracy z Instytutem Książki.

Pierwsza dziesiątka:

- Biblioteka Publiczna i Centrum Kultury im. Kazimierza Iłkowiczówny w Trzciance
- Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Barcin im. Jakuba Wojciechowskiego
- Biblioteka Publiczna Gminy Biesiekierz
- Miejska Biblioteka Publiczna w Czechowicach-Dziedzicach
- Centrum Kultury i Biblioteka Publiczna Gminy i Miasta Sianów
- Biblioteka Miejska w Cieszynie
- Gminna Biblioteka Publiczna w Borowie
- Miejska Biblioteka Publiczna w Polanicy-Zdroju
- Gminna Biblioteka Publiczna w Świątkach
- Gminna Biblioteka Publiczna w Jezioranach

Serdecznie gratulujemy i życzymy dalszych sukcesów.

➔ Nagrody im. Ferdynanda Wspaniałego

Laureatką tegorocznej edycji Nagrody im. Ferdynanda Wspaniałego została książka *Zielone Piórko Zbigniewa. Skarpetki Kontratakuj!* autorstwa Justyny Bednarek z ilustracjami Daniela de Latoura.

Do finału nominowani byli:

Zuzanna Kisielewska, Agata Dudek i Małgorzata No-

wak: *Nolens volens czyli Chcąc nie chcąc. Prawie 100 sentencji łacińskich i kilka greckich*, Wydaw. Druganoga, Katarzyna Ryrych: *Lato na Rodos*, Wydaw. Nasza Księgarnia,

Marcin Szczygieski: *Oczy Michaliny*, Instytut Wydawniczy Latarnik,

Dorota Gellner i Marcin Minor: *Ściskam w pasie, kontrabasie*, Wydaw. Bajka,

Justyna Bednarek i Daniel de Latour: *Zielone Piórko Zbigniewa. Skarpetki Kontratakuj!*, Poradnia K Wydawnictwo.

Nagroda wręczana jest od 2016 r. w czasie finałowej gali Festiwalu Literatury dla Dzieci w Krakowie. Jej nazwa odwołuje się do kochanego przez dzieci psiego bohatera, którego w 1963 r. stworzył Ludwik Jerzy Kern. Przysnawana jest co roku dla najlepszej polskiej książki dla dzieci wydanej w roku ubiegłym. Ma na celu promocję literatury oraz rodzimych twórców – autorów i ilustratorów.

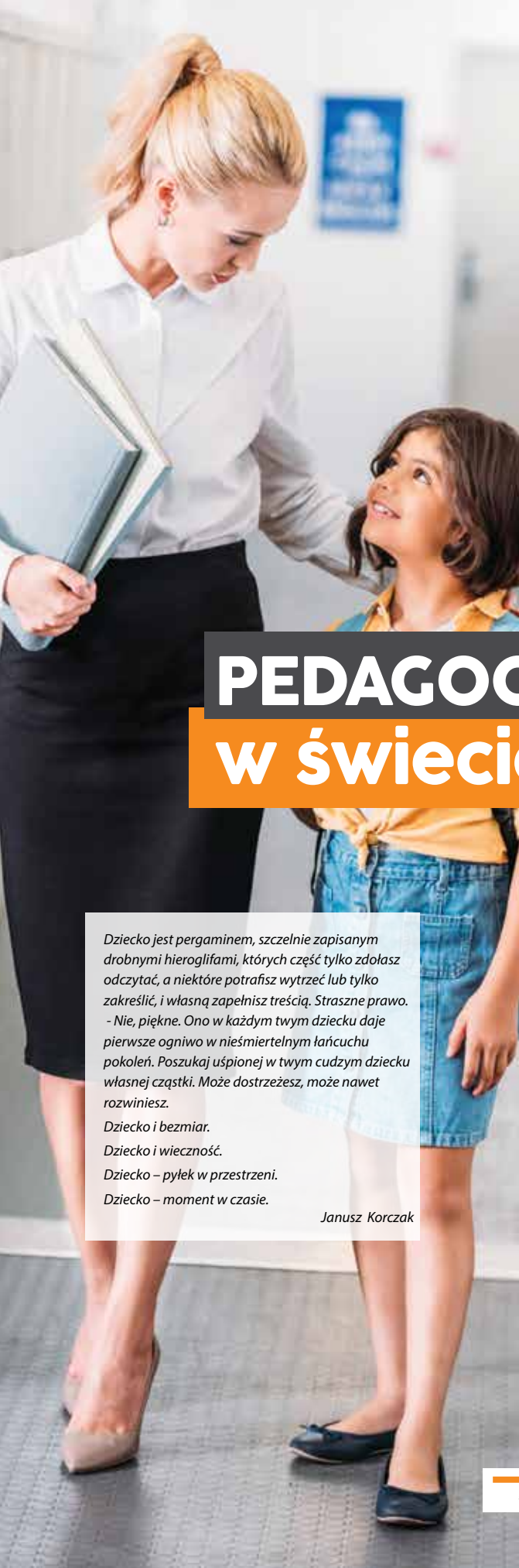
➔ Najlepsze akcje promujące kampanię „Mała książka – wielki człowiek”

Instytut Książki ogłosił biblioteki, które zorganizowały najlepsze akcje czytelnicze promujące kampanię „Mała książka – wielki człowiek”. Są nimi:

- Miejska Biblioteka Publiczna w Knurowie
- Biblioteka Publiczna w Izbicku
- Miejska Biblioteka Publiczna w Dąbrowie Górniczej
- Kwileckie Centrum Kultury i Edukacji im. Floriana Mazurkiewicza oraz Biblioteka Publiczna w Kwilczu
- Centrum Kultury – Biblioteki i Sportu w Lelisie
- Gminna Biblioteka Publiczna w Wielkiej Wsi
- Gminne Centrum Kultury i Biblioteka w Miejscu Piastowym
- Gminny Ośrodek Kultury w Kaliskach
- Biblioteka Miejska w Łodzi (Filii nr 52)
- Gminna Biblioteka Publiczna Gminy Leżajsk (Filia Biblioteczna w Brzozie Królewskiej)

Do nagrodzonych bibliotek trafiły magiczne czytelnicze kuferki.

Gratulujemy!

PEDAGOG I DZIECKO w świecie wartości

Dziecko jest pergaminem, szczelnie zapisanym drobnymi hieroglifami, których część tylko zdołasz odczytać, a niektóre potrafisz wytrzeć lub tylko zakreślić, i własną zapelnisz treścią. Straszne prawo. - Nie, piękne. Ono w każdym twym dziecku daje pierwsze ogniwo w nieśmiertelnym łańcuchu pokoleń. Poszukaj uśpionej w twym cudzym dziecku własnej cząstki. Może dostrzeżesz, może nawet rozwiniesz.

Dziecko i bezmiar.

Dziecko i wieczność.

Dziecko – pyłek w przestrzeni.

Dziecko – moment w czasie.

Janusz Korczak

Jednym z podstawowych kierunków realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2021/2022 jest wychowanie do wrażliwości na prawdę i dobro. Kształtowanie właściwych postaw szlachetności, zaangażowania społecznego i dbałości o zdrowie. Według Henryka Muszyńskiego przez wychowanie rozumie się całość wpływów i oddziaływań kształtujących rozwój człowieka i przygotowujących go do życia w społeczeństwie.

Antoni Danysz ujmuje wychowanie jako „wpływ świadomy i systematyczny, który wywiera człowiek dorosły na niedorosłego, aby umysłowi jego nadać zamierzony kształt”, z kolei Władysław Marian Borowski twierdzi, że „wychowaniem można nazwać jedną z czynności i funkcji życia społecznego, mającą na celu przygotowanie człowieka do działalności w warunkach gromad-

nego współistnienia”. Wychowanie moralne dotyczy wartości i etyki. Kojarzy się ono z wywieraniem wpływu na pomyślny rozwój moralny dzieci i młodzieży. Zaś wychowanie do wartości wiąże się z uznawanymi powszechnie wartościami i przechodzeniem z pomocą w ich praktycznej realizacji. Przy wychowaniu etycznym mamy natomiast do czynienia z przekazywaniem wiedzy z zakresu etyki i budzeniem refleksji nad postępowaniem etycznym poprawnym. Wszystkie te pojęcia łączą się ze sobą i są zamienne. Spotykamy też inne nazwy wychowania moralnego – wychowanie do moralności lub kształcenie charakteru.

Dobrymi, pożądanymi i godnymi pochwały cechami człowieka są cnoty. Jak pisze Zbigniew Rau, powołując się na Arystotelesa, istotą cnót jest to, iż nabywa się je w wyniku naśladowania wzorców osobowych. Znakomita część takiego procesu naśladowania ma miejsce w dzieciństwie i wczesnej młodości. Jest to okres, kiedy młodzi ludzie nie są jeszcze w stanie zrozumieć kompleksowości reguł moralnych, niemniej naśladowując innych, stają się już osobami moralnymi. Jest tak dlatego, że nabywają pewną sprawność moralną, pewien na-

PROBLEMY • DOŚWIADCZENIA • OPINIE

wyk czynienia dobra. Od zarania zachodniej cywilizacji taka koncepcja cnót stanowi fundament moralnego wychowania dzieci i młodzieży. Na przestrzeni dziejów tworzone różne katalogi cnót, które jednak zawsze dawały trwały punkt odniesienia dla kształtowania charakteru młodych ludzi, który mogli odnaleźć w postawach: rodziców, nauczycieli czy duszpasterzy. Postawy te były natomiast powszechnie wzmacniane w świadomości przez treść: bajek, baśni, legend, przypowieści religijnych, dzieł literackich czy rozważań filozofów.

Wychowanie moralne było zawsze, w dobie: nowych mediów, internetu, pogoni za pieniędzmi, konsumpcyjnego stylu życia, płytkich relacji, podziałów i nierówności społecznych oraz naruszania ludzkiej godności jest wyjątkowo pilną potrzebą

Wychowanie moralne było zawsze, w dobie: nowych mediów, internetu, pogoni za pieniędzmi, konsumpcyjnego stylu życia, płytkich relacji, podziałów i nierówności społecznych oraz naruszania ludzkiej godności jest wyjątkowo pilną potrzebą. Obecne czasy sprzyjają wszelkim zagrożeniom społecznym. Nauczyciel-wychowawca XXI w. musi być profesjonalnie przygotowany do kształcenia człowieka „wielowymiarowego”. Powodzenie działań wychowawczych zależy od kompetencji nauczyciela-wychowawcy. Szczególną rolę odgrywają tu predyspozycje osobowościowe, umiejętności i talenty, także wychowawcze i organizacyjne. Ważna jest również wiedza o człowieku i systemie wartości, w tym szczególnie o wartościach bliskich młodzieży. W pedagogice wzór osobowy może być określany przez nadrzędne pojęcie ideału wychowawczego, pojmowanego najogólniej jako najwyższy cel wychowania, któremu powinny być podporządkowane inne cele, treści i metody pracy wychowawczej, a także ogół celów i norm regulujących działalność wychowawczą oraz właśnie wzór osobowy określający cechy pożądane z punktu widzenia celów wychowania. W bieżącym roku szkolnym są nimi: wychowanie do wrażliwości na prawdę i dobro, wychowanie do szlachetności, zaangażowania społecznego, wychowanie do zdrowia.

Wychowanie do wrażliwości na dobro i prawdę

W *Słowniku języka polskiego* jedna z definicji słowa **wrażliwość** podkreśla, że jest to: podatność na bodźce, przeżywanie emocji; czułość, uczuciowość, tkliwość. Maria Łopatkowa odnosząc się do słów Blaise Pascala (siedemnastowiecznego matematyka, fizyka i filozofa) – *Kropla miłości znaczy więcej niż ocean rozumu*, w których odniósł się do wyższości serca nad rozumem oraz docenił znaczenie poznania uczuciowego i moc, jaką zawiera najwyższe z uczuć i uniwersalnych wartości – miłość, stworzyła pedagogikę serca, której celem jest wychowanie człowieka dobrego, który urzeczywistniając miłość, mógłby powiedzieć o sobie: *amo ergo sum* – kocham, więc jestem. Od czego więc zacząć wychowanie człowieka dobrego, empatycznego, z rozwiniętą zdolnością kochania, by ludzkość mogła odrodzić się duchowo przez dziecko, jak chciał zasłużony i niezapomniany lekarz-pedagog, Janusz Korczak, i by uszlachetnić naturę ludzką, jak chciała szwedzka nauczycielka, autorka *Stulecia dziecka* Ellen Key? – pyta Maria Łopatkowa w swoim *Przesłaniu pedagogiki serca na trzecie tysiąclecie*. I odpowiada, że istotę rzeczy najlepiej oddaje wiersz Ireny Conti Di Mauro:

*Posuwając się serpentyną zachmurzeń
Rozbijamy sobie nieuchronnie kolana
na kolejnych zakrętach własnej historii
Tylko prostą ścieżką podarowanych uśmiechów
udaje się dotrzeć pod dach dobrych spojrzeń
i ramion szeroko otwartych –
do OBIECANEJ ZIEMI MIŁOŚCI
wprowadźmy na tę ścieżkę dzieci
brońmy jej codziennie i wytrwale
przed burzą wichrami potopem
i przed tarasującym drogę niekochaniem
tak by OBIECANA ZIEMIA MIŁOŚCI
NIE STAŁA SIĘ ZIEMIĄ UTRACONĄ
już od samego dzieciństwa*

Dalej zachęca: wprowadźmy więc na tę ścieżkę dzieci świata, małych mieszkańców ziemi, niech idą wytrwale chronieni przez nas, by doszli do przyszłości bez wojen i dali początek nowym pokoleniom, które w trzecim tysiącleciu zmienią kierunek z negatywnej na pozytywną globalizację, czyli na globalizację etyczną. Wtedy serce w harmonii z rozumem, nie dopuści do gwiazdnych wojen, lecz zapewni trwały pokój na ziemi i niebie.

wprowadźmy więc na tę ścieżkę dzieci świata, małoletnich mieszkańców ziemi, niech idą wytrwale chronieni przez nas, by doszli do przyszłości bez wojen i dali początek nowym pokoleniom, które w trzecim tysiącleciu zmienią kierunek z negatywnej na pozytywną globalizację, czyli na globalizację etyczną

Miłość jest w stanie to uczynić i pokonać największe zło. Dysponuje wszak boską mocą, albowiem DEUS CARITAS EST – kończy Łopatkowa.

Wychowanie do prawdy

Kłamstwo jest antywartością przeciwstawiającą się prawdzie stanowiącej podstawową zasadę życia społecznego i warunek prawidłowego ukształtowania człowieka, szczególnie młodego. Z moralnego punktu widzenia kłamstwo jest „profanacją słowa”, które ma innym komunikować prawdę. Mówienie nieprawdy, działa przeciw prawdzie, aby: wprowadzić w błąd tego, kto ma prawo ją znać; oszukać go, wyrządzić mu szkodę materialną, pozbawić go czci i możliwości sukcesu, awansu; wnieść niepokój w jego osobiste życie; zagłuszyć głos jego sumienia; sprzeciwić się moralnie drugiemu człowiekowi. W skali społecznej kłamstwo stanowi wykroczenie przeciwko społeczeństwu: podważa bowiem zaufanie między ludźmi oraz obywatelami i władzą, co godzi w należyty porządek społecznej rzeczywistości, podważa ład społeczno-moralny. Jest tym bardziej dotkliwe, że kłamliwe tezy a nawet zdania i opinie żyją potem własnym życiem i ich autorzy nie mają nad nimi żadnej kontroli. Jest przecież oczywiste, że istotnym elementem prawidłowych relacji międzyludzkich oraz relacji między władzą a społeczeństwem jest poszanowanie prawa do prawdy: człowieka o samym sobie: kim jest, skąd się wziął, dokąd zmierza; człowieka o drugim człowieku: szczególnie w sytuacjach zależności, zwierzchności, współdziałania i współżycia; obywatela o władzy: celach i formach jej sprawowania, służenia dobru wspólnemu, kwalifikacjach jej wykonawców; władzy o obywatelach, poddanych: by nie dopuścić do ich zachowań godzących w dobro wspólne. Kłamstwo wewnętrznie zniewala kłamiącego, powoduje zaburzenia w jego osobowości, utrwala skłonności

do podporządkowywania sobie drugiego człowieka, społeczeństwa, utrwala w nim postawę egocentryczną czy wręcz egoistyczną, zagłusza głos sumienia jako drogowskazu życiowego i przestaje być w świadomości wielu moralnie naganne.

Uczciwość łączymy najczęściej z prawdomównością. Związana jest ona jednak z prawdą silniejszym węzłem, niż ten, który ujawnia się w samym jej mówieniu. Jako cnota sprowadza się ona do oddania prawdzie, oddania, które cechuje osobowość człowieka. Chodzi tu o określony sposób życia, który sprowadza się do postępowania w autentyczności, wierności przekonaniom, które otwarcie wyznajemy wobec siebie i innych. Taka uczciwość, której Vaclav Havel nie waha się nazwać „życiem w prawdzie”, oznacza moralną integralność osobowości człowieka. Poznajemy ją po tym, że to co w naszym sumieniu uznajemy za dobre czy słuszne realizujemy w: szkole, pracy, życiu rodzinnym i towarzyskim, prywatnym i publicznym. Nasze życie codziennie obfituje w pokusy nieuczciwego postępowania. Nieuczciwość może kusić krótkotrwałą korzyścią, natomiast prawie zawsze przynosi długotrwałą, jeśli nie nieodwracalną stratę. Historia

(...) to co w naszym sumieniu uznajemy za dobre czy słuszne realizujemy w: szkole, pracy, życiu rodzinnym i towarzyskim, prywatnym i publicznym

zna przykłady prób oparcia życia społecznego na mistyfikacji rzeczywistości czy ideologicznej utopii, jakimi były np. totalitarne doświadczenia ostatniego stulecia. Fiasko takich prób wynikało z zaprzeczenia naturalnej ludzkiej konieczności „życia w prawdzie”, a więc w jedności myśli, słów i czynów. Konieczność takiej jedności można okresowo osłabić przy pomocy różnych metod sprawowania władzy, takich jak: zastraszenie, przekupstwo czy pochlebstwo. Jak wskazuje Havel w eseju o sile zniewolonych obywateli, konieczności naszego „życia w prawdzie” nie jest w stanie ani trwale, ani zupełnie pokonać żadna ludzka moc.

Wychowanie do szlachetności i wrażliwości na piękno

Słownik języka polskiego definiuje pojęcie szlachetny jako:

- postępujący w sposób wspaniałomyślny, uczciwy i bezinteresowny; też: świadczący o takich cechach;
- odznaczający się harmonią, subtelną prostotą, umiarem;
- wyróżniający się rzadkimi cechami lub odznaczający się doskonałą jakością.

Wychowanie do szlachetności będzie więc wychowaniem do: prawdy, uczciwości, bezinteresowności, honoru, wychowaniem do ideału, doskonałości, harmonii i piękna, co w rozumieniu wychowania estetycznego łączy się także z pięknem duchowym człowieka. Można wyodrębnić dwa znaczenia pojęcia **honor**. W pierwszym – podstawowym, podkreśla się, że jest to: dobra reputacja, dobre imię, poczucie dumy i godności osobistej – w tym znaczeniu mówi się o poczuciu honoru i związanej z tym odpowiedzialności za słowa i czyny, o unoszeniu się honorem, czy traceniu go, a nawet o kompletnym jego braku. W drugim znaczeniu honor rozumiany jest jako specjalne wyróżnienie, zaszczyt. Najczęściej rozpatrujemy go w aspekcie jednostkowym, odnosimy do poszczególnych osób, ale mówi się o nim także w odniesieniu do grupy i warstwy społecznej, narodu. W odniesieniu do narodu pojęcie honoru wiąże się z poczuciem dumy, wynikającej z przynależności do niego, jego pozycji i osiągnięć, ale też uczucia zawstyżenia, wywołanym kompromitującymi go cechami obywateli, również sprawujących władzę. Naród polski, boleśnie doświadczony w historii, jest szczególnie uwrażliwio-

ny na punkcie honoru, a jest on najbardziej zagrożony w sytuacjach krańcowych. W okresie: dyktatury, terroru, masowych prześladowań, w warunkach życia więziennego czy obozowego problemem staje się obrona życia i przetrwanie. Honor, choć nie zajmuje poczesnego miejsca w życiu współczesnego człowieka, dotyczy jednak wszystkich obszarów egzystencji ludzkiej – zarówno zadań kluczowych, jak i obowiązków codziennych. Stanowi wartość, która go w sposób istotny wyróżnia, ale i wymaga pewnego wysiłku, pracy nad sobą, odwagi i siły charakteru. Tak jak kiedyś giermek był pasowany za swoje zasługi na rycerza, tak dziś każdy może – wysiłkiem, pracą nad sobą, odpowiedzialnością – zasłużyć na miano człowieka honoru.

Ujęcie wychowawczych aspektów roli sztuki i sprowadzenie jej działań zmierzających do przygotowania jednostki do percypowania i oceny zjawisk estetycznych, w tym piękna przyrody i sztuki, nazywamy wychowaniem estetycznym

Ujęcie wychowawczych aspektów roli sztuki i sprowadzenie jej działań zmierzających do przygotowania jednostki do percypowania i oceny zjawisk estetycznych, w tym piękna przyrody i sztuki, nazywamy wychowaniem estetycznym. Początkowo estetyka była określana jako nauka o poznaw-

czych walorach wrażliwości, zaś za główny przedmiot jej percepcji uznano piękno. Współcześnie szerzej mówi się o kształtowaniu wrażliwości estetycznej, czyli zdolności dostrzegania w otoczeniu wartości estetycznych przy jednoczesnym ich przeżywaniu. Wychowanie estetyczne nie może jednak ogniskować się i zawężać do jednej, wyodrębnionej i wyizolowanej sfery potrzeb estetycznych (np. odbioru sztuki). Musi obejmować całą osobowość. W wychowaniu estetycznym należy łączyć zagadnienia piękna z treściami społeczno-moralnymi. Asocjacje powinny obejmować: piękno i miłość, braterstwo, lojalność, odpowiedzialność, poświęcenie, sprawiedliwość, czyli aktualizować posłannictwo integrowania wartości estetycznych z etycznymi i społecznymi. Chodzi tu głównie o to aby przygotować wychowanka do korzystania z bogactwa, jakie niesie ze sobą sztuka, a jednocześnie wyrobić w nim stosunek krytyczny wobec wartości destrukcyjnych moralnie, które przez sztukę mogą być szczególnie wzmocnione i introjekcyjnie przejmowane przez odbiorców.

Wychowanie do zaangażowania społecznego

Według *Słownika języka polskiego* bezinteresowność to działanie ze szlachetnych pobudek, bez szukania dla siebie korzyści, zwłaszcza materialnych; dobroczynność, altruizm, filantropia. **Altruizm** to w ogólnym rozumieniu postawa całkowicie bezinteresownej troski o dobro innych ludzi, a w przypadku kolizji dobra cudzego i własnego – tendencja, skłonność do realizacji tego ostatniego; postawa przeciwna egoizmowi. Zachowania altruistyczne ludzie są uzależnione bardziej środowiskowo czy kulturowo niż genetycznie. W niemal każdej mierze zależą od wpływów wychowania, a także wolnych wyborów człowieka, jego osobistego zaangażowania się w oddawanie innym swoich przysług. Inaczej mówiąc, altruizmu można się nauczyć. Obecnie przez altruizm rozumie się zazwyczaj wyświadczenie komuś pewnej przysługi w sposób, w miarę: świadomy, bezinteresowny, dobrowolny. W takim rozumieniu jest to nade wszystko: niesienie innym pomocy lub wsparcia w wielu przeróżnych sferach świadczeń m.in. w materialnej, łącznie z różnymi czynnościami usługowymi, jak naprawa urządzeń technicznych, opiekowanie się dziećmi, robienie zakupów; w cielesnej, odnoszącej się do zaspokojenia głodu i pragnienia, udzielania pomocy w czasie choroby lub nagłym wypadku; w infor-

macyjnej, związanej z przekazywaniem ważnych życiowo wiadomości; w moralnej, dotyczącej obrony jednostki przed naruszeniem przynależnych jej praw; w motywacyjnej, czyli w podtrzymywaniu na duchu i dodawaniu otuchy; w emocjonalnej, tj. okazywaniu swej serdeczności, współczucia, przyjaźni. Jest to więc uświadomienie sobie potrzeby okazywania innym swojej troski tzn. postępowanie altruisty wynika zazwyczaj z rozważnego namysłu w sprawie czynienia dobra drugiemu człowiekowi, co dokonuje się zazwyczaj w poczuciu możliwie pełnej odpowiedzialności za osobę wspomaganą czy wspieraną. Altruizm to także dobrowolne wyświadczenie innym przysługi, tj. pozbawione wszelkiego przymusu lub niewynikające z pełnienia obowiązków służbowych czy zawodowych. W takiej sytuacji bywają niejednokrotnie osoby wykonujące zawód: lekarza, pielęgniarki, nauczyciela, osoby duchownej, asystenta socjalnego czy kelnera albo też znajdujące się w warunkach służby wojskowej i kary więziennej.

Altruizm słusznie jest uważany za jeden z podstawowych celów wychowania przez wielu pedagogów i to niezależnie od ich orientacji światopoglądowej, filozoficznej czy religijnej. Pozostaje on w zgodzie zarówno z ewangelicznym, jak i la-

Altruizm słusznie jest uważany za jeden z podstawowych celów wychowania przez wielu pedagogów i to niezależnie od ich orientacji światopoglądowej, filozoficznej czy religijnej. Pozostaje on w zgodzie zarówno z ewangelicznym, jak i laickim nakazem oddawania świadczeń innym ludziom

ickim nakazem oddawania świadczeń innym ludziom. Znaczy to, że altruista może szukać uzasadnień dla swych zachowań czy postaw w motywacji religijnej, pozwalającej widzieć w każdym bliźnim pewien ślad wspólności i wielkości Boga lub na gruncie materialistyczno-humanistycznej orientacji widzenia świata. Można zatem powiedzieć, że stanowi on czynnik integrujący postępowanie pedagogiczne wszystkich niemal rodziców, wychowawców, nauczycieli. Za przyjęciem altruizmu jako właściwego celu wychowawczego przemawia

w dużym stopniu jego bliskość znaczeniowa z takimi wartościami jak: tolerancja, uczciwość, sumienność, pracowitość, prawdomówność czy poczucie sprawiedliwości. Jest on poniekąd uosobieniem tych i innych wartości powszechnych i uniwersalnych, a zarazem ich uzupełnieniem i ubogaceniem. Altruizm może być również celem wychowawczym z tego powodu, że nadaje on głębszy sens życiu. Pozwala rozumieć, dlaczego warto żyć i utwierdzić się w przekonaniu, że życie nie miałoby sensu, gdyby było się skazanym wyłącznie na zaspokajanie własnych potrzeb i egoistycznych zachcianek. Postawa altruizmu daje możliwość spełnienia jednego z najgłębszych pragnień ludzkich, jakim jest pozostawanie w bliskiej i osobistej łączności z innymi ludźmi, a tym samym ustrzeżenie się przed wyizolowaniem. Urastra on do rangi jednego z pod-

Postawa altruizmu daje możliwość spełnienia jednego z najgłębszych pragnień ludzkich, jakim jest pozostawanie w bliskiej i osobistej łączności z innymi ludźmi, a tym samym ustrzeżenie się przed wyizolowaniem

stawowych celów wychowania również z tego powodu, że postępowanie zgodne z altruizmem jest koniecznym warunkiem ładu społecznego. Umożliwia normalne funkcjonowanie jednostki, jak i różnych grup czy społeczności ludzkich. Jak podkreśla Stefan Garczyński „społeczności, w których dawanie i świadczenie pomocy jest powszechne i ofiarne, mają więcej szans w walce o byt niż społeczności, w których każdy dba tylko o siebie”. Szczególnego znaczenia nabiera urzeczywistnianie idei altruizmu w stosunku do osób: obłożnie chorych, kalekich, upośledzonych umysłowo, bezdomnych i innych poszkodowanych przez los. Gdyby zdeprecjonowano wszelkie przejawy altruizmu, nad światem zawiśłaby z pewnością groźba fanatycznej nienawiści i zjadłej walki każdego z każdym.

Wychowanie do zdrowia

Wychowanie zdrowotne to proces tworzenia i kształtowania określonych: sprawności, nawyków, postaw, motywacji oraz przekazywania wiedzy o zdrowiu połączony w harmonijną całość. W procesie tym dąży się przede wszystkim do wytworze-

nia u człowieka aktywnej postawy wobec zdrowia własnego i innych w celu racjonalnego wpływu na swoje zdrowie i czynnego współtworzenia nowych wartości zdrowotnych. Wychowanie zdrowotne, podobnie jak wychowanie: muzyczne, plastyczne, politechniczne jest częścią ogólnego procesu wychowania. Łączy medycynę i pedagogikę. Termin wychowanie zdrowotne oznacza tę część oświaty zdrowotnej, która odnosi się do kształtowania i rozwoju osobowości człowieka oraz tej wartości, jaką jest zdrowie, a którą realizujemy głównie w rodzinie, przedszkolu i szkole jako wiodących środowiskach wychowawczych. W wychowaniu zdrowotnym kładzie się nacisk na rozwój fizyczny, psychiczny i społeczny wychowanków, podczas którego mają oni kształtować i modyfikować swoje zachowania zdrowotne. Jego istotą jest doprowadzenie do tego, aby ludzie przejawiali pożądane postawy i zachowania nie tylko wtedy, kiedy są poddawani zabiegom wychowawczym, lecz także przejawiali i demonstrowali je z własnej nieprzymuszonej woli w sytuacjach i okolicznościach, kiedy nie są poddawani kontroli społecznej. Wychowanie zdrowotne jako integralna część składowa kształtowania pełnej osobowości stało się istotnym elementem fachowego przygotowania w wielu dziedzinach pracy ludzkiej, zwłaszcza: personelu medycznego, zawodowych wychowawców, pracowników opieki społecznej, inżynierów bezpieczeństwa i higieny pracy. **Wychowanie zdrowotne polega na kształtowaniu nawyków służących doskonaleniu zdrowia, na rozwijaniu pozytywnego zainteresowania zdrowiem na podstawie niezbędnych wiadomości, na formowaniu postawy umożliwiającej skuteczną profilaktykę, ratownictwo, leczenie, pielęgnację, rehabilitację oraz stosowanie zasad higieny w życiu jednostki i zbiorowości.** Jest zatem sposobem transmisji medycyny do społeczeństwa, przetwarzaniem medycyny fachowej w medycynę powszechną, medycynę dnia codziennego.

Nauczyciel w świecie wartości

Aby dobrze wypełniać tak trudne i wymagające zadania nauczyciele powinni być ludźmi wartości. Praca nauczyciela, która polega na kształtowaniu ludzkich postaw jest wartością samą w sobie. Planową pracę wychowawczą, zgodnie z realizacją celów wychowawczych szkoły, prowadzi nauczyciel wychowawca. Lekcje wychowawcze kształtują osobowość ucznia. Relacja nauczy-

ciel-uczeń jest relacją międzyludzką i jako taka powinna zawierać odpowiedzialność traktowaną jako imperatywy: etyczny, miłość bliźniego, oddania, uznania niepowtarzalnej, istotowej ważności każdego podmiotu, gotowość poświęcania się i uznanie priorytetowości dobra ucznia. Relacja ta powinna być także przesiąknięta perspektywą metafizyczną, która jest istotą stosunku człowiek-człowiek. Empatyczne uznanie niepowtarzalności każdego ucznia wiedzie także do uznania jego wolności, która jednak nie prowadzi do samowoli.

Tendencje moralne współczesnego świata idą w kierunku permissywizmu i braku wiary w jakiegokolwiek autorytety. Zanikają różnice moralne, wszystko staje się jednakowo prawdziwe i fałszywe. Jest to dramatyczna sytuacja, która powinna być przedmiotem wzmoczonej uwagi i intencji zmiany także ze strony nauczycieli wychowujących młode pokolenie. Nie sposób nie zauważyć, że sytuacja „pustki moralnej”, braku stałych układów odniesienia,

Nie sposób nie zauważyć, że sytuacja „pustki moralnej”, braku stałych układów odniesienia, braku autorytetów etycznych prowadzi do szczególnego osamotnienia młodych ludzi, które psycholog amerykański William Sadler nazwał „samotnością kosmiczną”

braku autorytetów etycznych prowadzi do szczególnego osamotnienia młodych ludzi, które psycholog amerykański William Sadler nazwał „samotnością kosmiczną”. Wiąże się ona z oderwaniem osoby od źródła megawartości i brakiem uznania ich ważności egzystencjalnej. Jest to najbardziej dotkliwe osamotnienie, kondycja uniemożliwiająca pojmowanie i konstruowanie sensu życia. Wydaje się, że jednym z ważniejszych zadań edukacji społeczno-moralnej jest ochrona dzieci i młodzieży przed tą szczególnie dotkliwą i niszczącą samotnością. Ważne w tych oddziaływaniach wydaje się to, by nauczyciel nie stosował żadnych nacisków i nie „dyktował” żadnych rozwiązań. Uznanie wartości, na których akceptacji nam zależy powinno być kwestią osobistej decyzji ucznia. Ważny jest autentyzm i empatia nauczyciela, którą określić można nie tylko jako rozumienie „cudzej perspektywy”, ale także umiejętność postawienia się

w sytuacji innej osoby, jeśli nie współodczuwania (empatia poznawcza i emocjonalna). Działania nauczyciela winny mieć charakter wspierający i wspomagający dociekania ucznia, ale również delikatnie naprowadzający na rozwiązania właściwe, korzystne dla ucznia i szerzej pojętej społeczności. Nauczyciel winien komunikować uczniowi swoje: uczucia, akceptację, tolerancję oraz przekonania i opinie, wprowadzając jednak atmosferę otwartości, „bezpiecznej” wymiany zdań, argumentów i pomysłów własnych, tak ze strony ucznia, jak i nauczyciela. Najwłaściwszą metodą w tym oddziaływaniu byłby styl partnerskiej interakcji, czyli taki, który uwzględnia perspektywę własną i partnera. Z kolei postawa etyczna nauczyciela wobec ucznia – akceptacja wynikająca z uznania swoistej, niepowtarzalnej bliskości każdego ucznia, jego godności i istotowej ważności, dążenie do nawiązania dialogu, a może nawet doprowadzenie do sytuacji spotkania (jako pewnej figury idealnej wszelkiej interakcji nauczyciel-uczeń) pomogą w uzyskaniu zamierzonych, właściwych rezultatów. **Wybory moralne ucznia są zawsze kwestią jego wolnej woli, bez względu na to, jak dalece będziemy się starali je inicjować.**

Bibliografia:

- *Bibliotekarz w świecie wartości: materiały z konferencji.* Red. Stefan Kubów. Wrocław: Dolnośląska Wyższa Szkoła Towarzystwa Wiedzy Powszechnej, 2003.
- *Człowiek – wartości – pedagogika.* Red. Maria Nowicka-Kozioł. Kraków: Wydaw. Naukowe Akademii Pedagogicznej, 2007.
- *Encyklopedia Pedagogiczna XXI wieku. T. 1. A-F.* Red. Ewa Różycka. Warszawa: Wydaw. Akademickie „Żak”, 2003.
- Korczak Janusz: *Wybór pism pedagogicznych. T. 1. Jak kochać dziecko; Prawo dziecka do szacunku; Momenty wychowawcze.* Warszawa: Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, 1958.
- *Księga cnót.* Wybrał, wstępem i komentarzem opatrzył Zbigniew Rau. Kraków: Księgarnia Akademicka, 2006.
- *Pedagogika serca: wychowanie emocjonalne w XXI wieku.* Red. Ewa Lewandowska-Tarasiuk. Warszawa: Difin, 2016.

Agnieszka Łaszczych

Książki dla dzieci zaskakująco dobry rok!

opinie - recenzje - problemy

Cz. 2

Co słychać u (niektórych) wydawców?

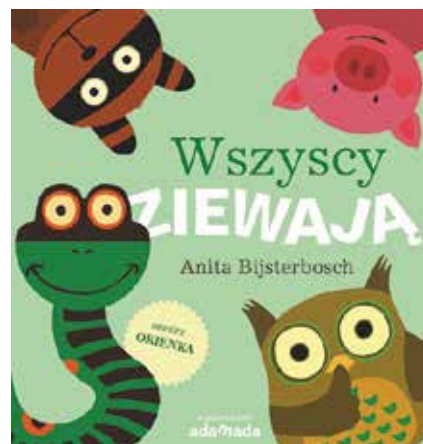
Wydawnictwo Adamada

Rok 2020 to przede wszystkim 5-lecie Wydawnictwa Adamada, świętowane skromnie, ze względu na pandemię. To też rok zmian zarządczych w wydawnictwie, a także pierwsza w katalogu oficyny książka dla strictly dorosłego odbiorcy, czyli *Smałki dzieciństwa* Mirosławy Kątniej – założycielki i wieloletniej szefowej Komitetu Ochrony Praw Dziecka.

Największe bestsellery Adamady to głównie książki dla najmłodszych: *A to kto?* – nakład rozszedł się w 2 miesiące, dwie książki z serii „Moje pierwsze memo”. Największym hitem oficyny była książka *Wszyscy ziewają* – ponad 30 tys. sprzedanych egzemplarzy! Nieustannym powodzeniem cieszy się seria „Przygody Wilka” – w 2021 r. do sprzedaży weszło aż 8 dodruków oraz 14. część (a jesienią 15. – świąteczna).

Nieoczekiwanym dla wydawcy sukcesem była książka *Fizyka kwantowa i jej tajemnice*. Na fali tego sukcesu na rynku pojawiają się kontynuacje: *Teoria względności i jej tajemnice* oraz *Kosmos i jego tajemnice*.

Plany Adamady na 2021 r. to publikacje o różnych formach dyskryminacji, wydane wraz z Wydawnictwem Części Proste, książki o zwalczaniu

smogu i otaczającego nas hałasu, pierwsze książki dźwiękowe oraz gry logiczne w formie książki. Ofi-

cyna podejmie również kolejną próbę zmierzenia się z aplikacją dedykowaną książkom.

Wydawnictwo Bajka

Bajka kontynuowała serie wydawnicze już cieszące się ogromną sympatią czytelników. W serii bestsellerowych „Kartonówek dla ciut starszych” pojawiły się dwa nowe tytuły autorstwa Doroty Gellner i Małgorzaty Strzałkowskiej. Jesienią ukazał się kolejny, szósty tom z popularnej i nagradzanej serii książek Marcina Szczygielskiego o przygodach Mai i ciabci: *Co jedzą czarownice?* – tym razem to książka... kucharska!

Bardzo ważną premierą w 2020 r. była dla Bajki *Mała historia kuchni. Dzieje się je!* Łukasza Modelskiego z ilustracjami Adama Pękalskiego. Niestety, marcowa data premiery książki zbiegła się z początkiem pandemii, co z pewnością wpłynęło na sprzedaż tytułu. Wydawca bardzo wierzy w szanse tego tytułu!

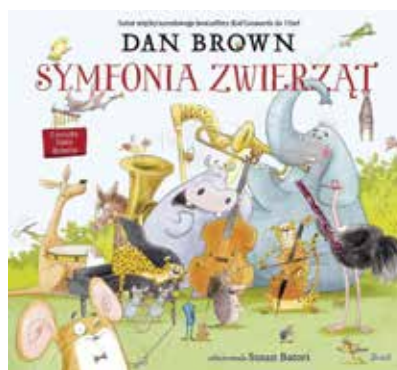
W 2020 r. Bajka „rozbiła bank” w konkursie Empiku na Najlepszą Książkę Dziecięcą „Przecinek i Kropka” i dzięki głosom czytelników zgarnęła nagrody we wszystkich trzech kategoriach wiekowych – w 2021 r. oficyna postanowiła odpocząć od emocji oraz rywalizacji i nie zgłosiła swoich książek do konkursu.

Wydawnictwo Bajka przyłącza się do trwającej w przestrzeni publicznej debaty o wolności i tolerancji – na rynek wchodzi książka obrazkowa Marcina Szczygielskiego z ilustracjami Adama Pękalskiego *O Softysie Salomonku i tęczy* (fragment książki został opublikowany w antologii *Wszystkie kolory świata* Agory).

Wydawnictwo Debit

W 2020 r. Debit obchodził swoje 30. urodziny. Najważniejszym wydarzeniem ostatnich 12 miesięcy była dla wydawnictwa publikacja bestsellerowej *Symfonii zwierząt* – niezwyklej książki dla dzieci napisanej przez Dana Browna. Autor światowych bestsellerów stworzył wyjątkową rzecz – książkę z wierszami, do których skomponował muzykę (są to kompozycje na orkiestrę). Utwory muzyczne można odsłuchać po pobraniu specjalnie do tego zaprojektowanej, darmowej aplikacji. Pośród ilustracji autor ukrył pewne elementy, które czytelnik musi odnaleźć, na końcu zaś czeka kod do rozszyfrowania – wszak to dzieło mistrza takich zagadek. Dodatkowym atutem książki jest tłumaczenie autorstwa Michała Rusinka.

Niezmiennie i stale ważną pozycją w ofercie oficyny jest bestsellerowa seria „Opowieści na dobranoc dla młodych buntowniczek”. Premiera pierwszego tomu miała miejsce w 2017 r., a trend w literaturze dla dzieci, który zapoczątkowała, nadal ma się bardzo dobrze. W październiku 2020 r. ukazał się już trzeci tom serii, *Opowieści na dobranoc dla młodych buntowniczek. 100 historii imigrantek, które zmieniły świat*. Wielkim powodzeniem cieszą się też audiobooki czytane przez Maję Ostaszewską. Obecnie trwają prace nad kolejnym tomem, który tym razem przybliży czytelnikom postaci stu wybitnych Polek. Autorką tekstu jest Sylwia Chutnik, premiera odbyła się jesienią 2021 r.

Debit bardzo energicznie wchodzi – z sukcesami! – w sektor poradników dla dzieci i młodzieży, w szczególności tych zmieniających sposób podejmowania ważnych tematów: w ślad za toczącymi się dyskusjami społecznymi, a także za odtabulizowaniem funkcjonowania wielu obszarów ludzkiej fizjologii. Autorzy poradników piszą w inny sposób – w duchu ciałopozytywności i inkluzywności, bezpośrednio i „śmiało”, co na ogół spotyka się z ciepłym przyjęciem czytelników. Dobrym przykładem tego trendu jest opublikowana w Debiecie książka hiszpańskich autorek Any Salvi i Cristiny Torrón *Miesiączka. Chcę wiedzieć!*.

Bardzo istotnymi (bo odnoszącymi się do kluczowych aspektów życia!) pozycjami oficyny w sektorze non-fiction są dwa tytuły Rachel Brian: *Zgadzam się albo i nie!* oraz *Martw się mniej! Jak odnaleźć siłę, spokój i oswoić lęk*. Książki te prosto, obrazowo i zrozumiale dla wszystkich, nawet dla najmłodszych czytelników, mówią o rzeczach niezwykle ważnych dla każdego człowieka: wyznaczaniu granic, szacunku, a także sposobach radzenia sobie z lękiem, który czas pandemii może potęgować.

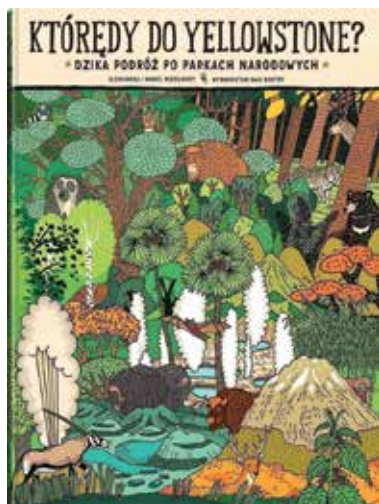

PROBLEMY • DOŚWIADCZENIA • OPINIE

Wydawnictwo Dwie Siostry

Pandemia zmusiła oficynę do lekkich modyfikacji planu wydawniczego i kilka premier przeniesionych zostało na późniejszy czas. Pomimo niesprzyjającej sytuacji wydawnictwo nie zawiodło swoich czytelników i zaproponowało wiele ciekawych tytułów, a wśród nich kilka, które cieszyły się ogromnym zainteresowaniem. Fani Aleksandry i Daniela Mizielińskich doczekali się w zeszłym roku aż dwóch wielkoformatowych albumów ich autorstwa: *Którędy do Yellowstone?* i *Daj gryza*. Do ważnych zeszłorocznych premier należał tytuł, który narodził się ze współpracy dwóch artystek – pisarki Agaty Tuszyńskiej i ilustratorki Iwony Chmielewskiej: *Mama zawsze wraca*. Bardzo dobrze została przyjęta przez rynek książka obrazkowa Tiny Oziewicz i Aleksandry Zajac *Co robią uczucia?*

W 2020 r., wbrew pandemicznym przeciwnościom oficyna zrealizowała 4. edycję międzynarodowego konkursu na projekt książki ilustrowanej JASNOWIDZE. Formuła konkursu w tej edycji – z oczywistych względów – uległa znaczącym zmianom. Prace nadsyłano wyłącznie w wersji cyfrowej, a jury spotykało się i obradowało zdalnie. Warto nadmienić, że na konkurs napłynęła rekordowa liczba prac – aż 1063 projekty z 76 krajów. Po raz pierwszy liczba projektów z zagranicy przekroczyła liczbę zgłoszeń od polskich artystów.

Plany Dwojga Sióstr na rok 2021 były bardzo ambitne – oficyna myślała o wydaniu około 50 tytułów. Nowością wśród tegorocznych premier była książka dla dorosłych czytelników: *Inwazja jaszczurów* Karela Čapka - efektowne ilustrowane wydanie jednej z najwybitniejszych i najbardziej dowcipnych antyutopii

XX w. – jest pierwszym tomem nowej serii „Świeżym Okiem”, w której ukazywać się będą bogato i wyraziście zilustrowane wydania klasyki literatury pięknej.

Wydawnictwo Dwukropka

Największy sprzedażowy hit Dwukropka to książka o emocjach *Uczuciometr inspektora Krokodyla*. Publikacja spotkała się z tak dużym zainteresowaniem czytelników, że od 2018 r. oficyna przygotowała już dziesięć wznowień nakładu. Dobrze sprzedają się również kryminały retro, czyli *Zbrodnia niezbyt elegancka*, *Tajemnice domu handlowego Sinclairs* czy *Śledztwa panny Rose*, a także seria *fantasy „Greenglass House”*.

Do bestsellerów Dwukropka zaliczyć należy także świetnie przyjęte *Baśnie, których nie czytano dziewczynkom* (książka mieszcząca się w nurcie „girl's power”) czy świąteczny hit z 2020 r. – *Pieśni Zaginionego Kontynentu*.

Ważną częścią oferty wydawnictwa są publikacje o pierwszych etapach rozwoju dziecka, proste i kolorowe podobające się dzieciom a jednocześnie mądre i wychodzące naprzeciw potrzebom rodziców „bliskościowych”, czyli pozostających w nurcie Rodzicielstwa Bliskości i Porozumienia bez Przemocy. Oficyna współpracuje tutaj z pedagogką i autorką popularnego bloga, Magdaleną Boćko-Mysiorską. Efektem tej współpracy jest seria „Nie tacy sami”. Do chwili obecnej ukazało się już pięć tomików, a kolejne dwa są w przygotowaniu.

Sukcesem Dwukropka jest również zaistnienie na arenie międzynarodowej – od jesieni 2019 r., dzięki współpracy z międzynarodową agencją literacką, oficynie udało się sprzedać kilka tytułów np. *Gdy Pola się zgubi* czy serię „Wielcy ludzie”, której autorami są dziennikarz Marcin Jamkowski (były redaktor naczelny „National Geographic”) i ilustrator Maciej Szymanowicz.

Lucyna Rurarz, PR & Marketing Manager w Dwukropku zdradza plany firmy na przyszłość: *Szukujemy niespodziankę – tytuły dla nieco starszych odbiorców. Do tej pory nasza oferta kończyła się na grupie wiekowej 13-14 lat. W maju ukazało się kilka naprawdę bardzo dobrych książek dla czytelników w wieku 14-16 lat, fantasy z górnej półki literatury rosyjskiej i fińskiej.*

Wydawnictwo Literatura

Wydawnictwo Literatura tradycyjnie opiera swoją mocną pozycję na polskich autorach. Oficyna osiąga największe sukcesy dzięki sprzedaży ta-

kich tytułów jak: *Dzień czekolady* Anny Onichimowskiej, *Nieźle ziółko* Barbary Kosmowskiej, *Sposób na Elfa* Marcina Pałasa (każdy z tych tytułów osiągnął 30 tys. sprzedanych egzemplarzy!).

Sukcesem wydawnictwa była również książka Katarzyny Wasilkowskiej *Świat Mundka*, dostrzeżona już przez nauczycieli i psychologów jako ważna publikacja dla nastolatków – została również wy-

różniona przez Polską Sekcję IBBY. Uwagę jurorów V Konkursu im. Astrid Lindgren zwróciła Ewa Martynkien i jej książka *Jak zdobyć supermoce* opublikowana w lutym 2021 r.

Literatura wprowadziła na rynek nową serię, mieszczącą się w coraz ważniejszym nurcie non-fiction – eko – „EKologiczni” – zostały w niej opublikowane książki dla najmłodszych: Barbary Kosmowskiej *Fred – psi ekopatrol*, Pauliny Płatkowskiej *O Królu Dębie i jego wspnianym królestwie* i wznowione książki Pawła Wakuły o leśniczym Piątku.

Oficina pamiętała o roku Lema – jak deklaruje na swojej stronie internetowej... „Dla uczczenia tej rocznicy powstała w Wydawnictwie Literatura seria «100LEM». Znakomici Autorzy puszcza wodze fantazji! Czekają Was wędrówki w czasie, spotkania z obcą cywilizacją i sztuczną inteligencją”. Dotychczas ukazały się w serii 3 tytuły: Krzysztofa Kochańskiego *Wszyscy jesteśmy kosmitami*, Pawła Wakuły *Kosmiczne przygody Bruma i Gruma* i Joanny Wachowiak *Awaria*.

Wydawnictwo Nasza Księgarnia

Stuletnia jubilatka ma się świetnie i jest pełna wigoru! Jej mocną pozycję potwierdzają sukcesy prestiżowe i komercyjne: te pierwsze są z łatwością dostrzegalne w decyzjach gremiów jurorskich

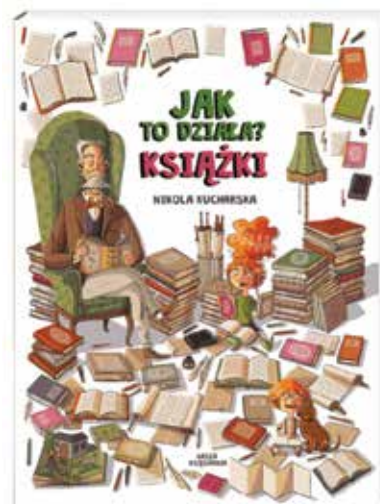
w bardzo wielu konkursach: np. Polskiej Sekcji IBBY, Przecinek i Kropka, Lokomotywa 2020, Świat Przyjazny Dziecku.

Sukcesy komercyjne publikacji Naszej Księgarni widoczne są na listach bestsellerów: tu rzecz jasna wkracza „Pucio”, czyli seria wspierająca rozwój mowy, autorstwa Marty Galewskiej-Kustry i Joanny Kłós. Pucio od dobrych 3 lat jest dla wydawnictwa prawdziwą żyłą złota!

Jeszcze dłuższą historię nieprzerwanych sukcesów ma wydawana przez Naszą Księgarnię seria „Dziennik cwaniaczka” (pod koniec marca 2021 r. pojawił się kolejny tom: *Dziennik cwaniaczka. Zupełne dno*). Autor nie tylko nie przerywa pracy nad serią, lecz tworzy równolegle drugą, której głównym bohaterem jest Rowley Jefferson, trochę gapowaty, ale szlachetny przyjaciel Grega Heffleya. Dotychczas w Polsce ukazały się: *Dziennik Rowleya. Zapiski chłopca o złotym sercu* oraz *Teraz Rowley. Ahoj, przygodo!*

Tryumfy święci również wierszowana seria na dobranoc o placu budowy Sherri Duskey Rinker (pierwszym tomem było wielokrotnie już wznawiane *Snów kolorowych, placu budowy*), czyli poematki o koparce, spychaczu, betoniarce i ich przyjaciółkach. Główną bohaterką najnowszego tomu pod tytułem *Mistrz kieszonkowy z placu budowy* jest dzielna Brumka, miniładowarka, która udowadnia, że każda dziewczynka może – dosłownie! – przenosić góry. Inną znakomicie sprzedającą się serią jest „Feluś i Gucio” Katarzyny Kozłowskiej i Mariany Schoett – seria, która wspomaga rozwój emocjonalny, społeczny i intelektualny przedszkolaka.

Do swoich sukcesów wydawnictwo zalicza również ważne i ciekawe tytuły polskich współczesnych autorów (np. *Dzika książka o dzikach i o ich*

PROBLEMY • DOŚWIADCZENIA • OPINIE

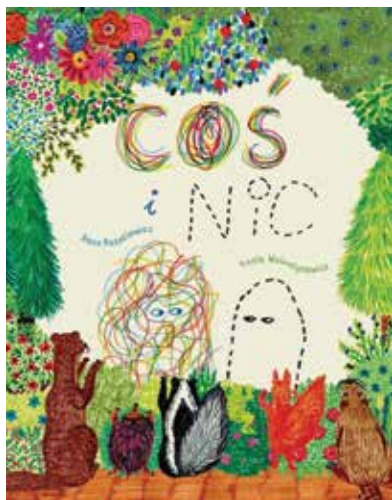
kuzynach, wycinankowa książka Joli Richter-Magnuszewskiej czy *Maryjki. Opowieści o Matce Boskiej* – autorska (i zaskakująco współczesna!) wersja ludowych podań o Matce Boskiej autorstwa Justyny Bednarek i Marianny Oklejak.

Trzeba wspomnieć też książki duetu Julia Donaldson/Axel Scheffler: w roku 2020 ukazały się znakomicie przyjęte przez czytelników *Ćmony i Smeški* (rzecz o zakazanej miłości dwójki kosmitów, Arturka i Żanety, nominowana za przekład Joanny Wajs do nagrody LOKOMOTYWA) oraz *Pan Patyk* (poemat z elementami horroru i powieści drogi). W czerwcu 2021 r. ukazała się *Zog* – feministyczna (i pacyfistyczna!) opowieść o przedsiębiorczej księżniczce, która wciąż musi ratować pewnego pechowego smoka.

Międzynarodowy Dzień Książki i Praw Autor-skich wydawnictwo uczciło bardzo ciekawą książką o książce: *Jak to działa? Książki* (il. Nikola Kucharska, tekst Katarzyna Piętka i Joanna Kończak). Czytelnicy mogą prześledzić m.in. proces powstawania papieru czerpanego i etapy produkcji książki, dowiedzieć się, jak działa biblioteka. Oglądajcie tę książkę dokładnie: na jednej z ilustracji Nikola Kucharska narysowała wydawnictwo i zatrudnione w nim osoby!

Wydawnictwo Widnokrąg

Widnokrąg to kolejna polska oficyna wydawnicza publikująca dla dzieci, która świętuje okrągły jubileusz – dziesięciolecie!

W swoim dziesięcioletnim życiu Widnokrąg dorobił się wielu bestsellerów. Serca i wrażliwość czytelników podbiła *Czarna książka kolorów*, oryginalnie wydana w Meksyku, nagrodzona w Bolonii

w 2007 r. W Polsce ukazały się już trzy wznowienia. Jest to historia niewidzącego chłopca, który opowiada świat kolorów pozostałymi zmysłami.

Hitem od lat jest seria książek kartonowych „Raz, dwa, trzy – Patrzymy, Słyszymy, Mówimy” Joanny Bartosik, która doczekała się czterech wznowień. To książki dla najmłodszych dzieci rosnące wraz z nimi, podążające za ich rozwojem. Seria wyróżniona w konkursie TRZY/MAM/KSIĄŻKI, zorganizowanym przez Instytut Książki.

Najnowszym sukcesem Widnokręgu jest tryptyk *Prawy i lewy, Coś i nic, Wczoraj i jutro* ze wspaniałymi, nasycenymi kolorami ilustracjami Katarzyny Walentynowicz. Książki nagradzane, nominowane, do których prawa wydawnictwo sprzedało już do Chin, Korei, Rosji, Hiszpanii. Książki te to swoiste powiastki filozoficzne, autorka Anna Paszkiewicz, porusza tematy życia codziennego opowiedziane z punktu widzenia nieoczywistych, często bardzo abstrakcyjnych bohaterów.

Wydawnictwo zainicjowało projekt „Bliskie-dalekie sąsiedztwo”, który zabiera czytelników w literacką podróż do naszych sąsiadów, od których dzieli nas tylko, a czasem aż, Morze Bałtyckie – do Estonii, Finlandii, Norwegii i Szwecji. Widnokrąg publikuje książki nagradzanych, uznanych autorów z wymienionych krajów, promuje także tłumaczy, bez których nasi czytelnicy nie poznaliby świetnych, współczesnych bohaterów i ich codziennych (a czasem niecodziennych) spraw.

Oficyna publikuje rocznie około 18-20 tytułów. W tym roku ukazą się też dwie pierwsze książki dla dorosłych, które otrzymały nagrodę European Union Prize for Literature (EUPL).

Wydawnictwo Zielona Sowa

Rok 2020 był dla Zielonej Sowy czasem zmian. Przypomnijmy, że w czerwcu Wydawnictwo zmieniło właściciela i nie należy już do Grupy Wydawnictw Szkolnych i Pedagogicznych. W wyniku sprzedaży nastąpiły również zmiany w zarządzie Wydawnictwa. Nowym Prezesem Zarządu został Grzegorz Czajka.

W ofercie Wydawnictwa Zielona Sowa wciąż prym wiodą serie: „Zaopiekuj się mną” Holly Webb, „Kroniki Archeo” Agnieszki Stelmazyk, „Tomek Łebski” Liz Pichon, ale również „Misia i jej mali pacjenci” Anieli Cholewińskiej-Szkolik, oraz dwie serie Barbary Supeł: „Jadzia Pętka” i „Staś Pętka”. Niezmiennie dużym zainteresowaniem cieszą się też picturebooki – zwłaszcza te autorstwa Rachel

Bright z ilustracjami Jima Fielda (np. *Wiewiórki, które nie chciały się dzielić, czy Mysz, która chciała być lwem*). Co ciekawe, nieustająco od ponad dwóch lat jednym z najlepiej sprzedających się tytułów jest *#Nastolatka. Poradnik dla początkujących nastolatek*.

W roku 2020 oraz w pierwszym kwartale 2021 r. Zielona Sowa powitała na pokładzie kolejnych nowych autorów: Justyna Bednarek zaczęła pisać dla oficyny serię „Dobre Miastko”, kierowaną do czytelników 6+ (il. Agata Dobkowska). Pod koniec 2020 r. nakładem Zielonej Sowy ukazała się powieść dla młodzieży Joanny Jagiełło: *To już nie ma znaczenia*. Również pod koniec roku ukazał się pierwszy zbiór opowiadań dla *young adults* – *Siedem odcieni miłości* zawierający teksty Liliany Fabisińskiej, Joanny Jagiełło, Agnieszki Jeż, Barbary Kosmowskiej, Anny Onichimowskiej oraz Małgorzaty Wardy.

Zielona Sowa planuje kolejne tytuły dla młodych dorosłych, ale także kontynuację serii dla młodszych czytelników, np. kolejny tom z opowiadaniem o przyjacielskim Wikingu Tappim Marcina Mortki, z il. Marty Kurczewskiej, drugi tom serii kryminalnej Agnieszki Płoszaj „Galanta ekipa na tropie” – *Czarci młyn*. Fani „Misi i jej małych pacjentów” niebawem poznają kolejne przygody małej weterynarz.

Wydawnictwo kontynuuje wątek ekologiczny w swojej ofercie – po sukcesie *Puszczy* Marcina z Lasu Kostrzyńskiego w ofercie Zielonej Sowy pojawił się kolejny tytuł tego popularnego przyrodniaka-gawędziarza: *Plotki o zwierzętach*.

Zielona Sowa może się poszczycić licznymi nagrodami: rok 2020 to dla oficyny aż pięć nagród głównych w Konkursie Świat Przyjazny Dziecku, siedem wyróżnień oraz Nagroda Specjalna za pro-

pagowanie idei humanitaryzmu, nagrody i wyróżnienia w plebiscytach serwisu Granice.pl – było ich w ostatnim roku aż dziewięć!

Centrum Edukacji Dziecięcej – Papilon-Publicat-Elipsa

Wśród najlepiej sprzedających się książek Papilonu znalazły się tytuły związane z emocjami. Pandemia sprawiła, że trend raczkujący w roku 2019, objawił się z wielką mocą. Najwidoczniej zmagając się z ograniczeniami pandemicznymi, chcemy lepiej rozumieć siebie, swoje rodziny i przyjaciół, swoje dzieci. Książki, które objaśniają najmłodszym emocje/uczucia stają się bestsellerami. Taką właśnie książką jest *Wszystko o emocjach* Felicity Brooks. Książka mówi m.in. o tym, dlaczego emocje są (i są ważne), jak się zmieniają? Czy możemy je zmieniać? Co czują nasi bliscy i przyjaciele?

Z tematyką emocji i panowania nad nimi mówi Szym Pansik ma zły humor Suzanne Lang. Zabawny *picturebook*, bestseller „New York Timesa” opowiada właśnie o umiejętności radzenia sobie z nie zawsze łatwymi i pozytywnymi emocjami...

W tym nurcie tematycznym mieści się także opublikowana w Centrum Edukacji Dziecięcej pozycja *12 ważnych emocji. Polscy autorzy o tym, co czujemy*. Czytelnik znajdzie tutaj teksty o dumie, wstydzie, zazdrości, radości, strachu, bezradności, zadowoleniu, smutku, zaskoczeniu, tęsknocie, współczuciu i złości.

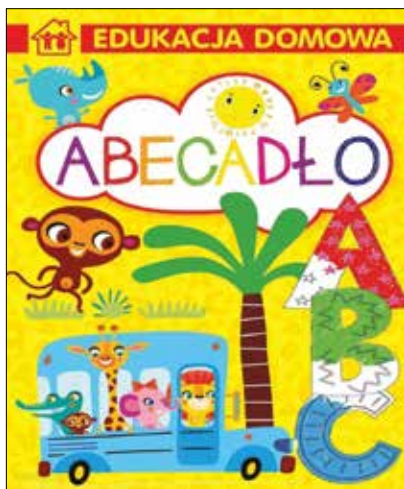
Obecne w publikacjach Papilonu są książki związane z naturą: *Od...do. Co i jak rośnie w świecie przyrody* Liliany Fabisińskiej. *Skąd się biorą żaby? Jak to się dzieje, że z gąsienicy rozwija się motyl? Dlaczego z małego nasionka wyrasta... piękny kwiat?* Inny ciekawy i popularny tytuł to *Nie tylko robale* Matta Robertsona, który pokazuje i objaśnia, co i jak rośnie w świecie przyrody. Książka opisuje 11 prze-zabawnych, przebojowych, czasem nawet przebiegłych stworzeń. Są wśród nich m.in.: pszczoły, żuki, ważki, motyle, ćmy, pająki, mrówki i ślimaki.

Wydawnictwo Olesiejuk

Dla największego polskiego wydawnictwa publikującego książki dla najmłodszych pandemia nie była przeszkodą. Redaktor naczelna Wydawnictwa, Monika Kalinowska stwierdziła: *Pomimo że rok 2020 nie należał do najłatwiejszych, to, analizując wyniki finansowe, śmiało możemy stwierdzić, że nie był gorszy od poprzedniego i pozwolił nam osiągnąć oczekiwane wyniki finansowe oraz sprzedażo-*

we. Pandemia nie zamroziła i nie zmieniła naszych planów wydawniczych. Szybko nauczyliśmy się pracować w trudniejszych warunkach oraz w nieco inny sposób komunikować się z naszymi partnerami handlowymi i klientami. Udało nam się też sprostać oczekiwaniom czytelników i przygotować dla nich interesującą ofertę.

Zamknięcie w domu spowodowało ogromne zainteresowanie książkami aktywnościowymi oraz edukacyjnymi. Świetnie sprzedawały się książki z serii „Edukacja domowa”, „Czytam, liczę, koloruję”, a także karty edukacyjne i wiele innych pozycji dla najmłodszych. Pozwoliły zająć czymś znudzone siedzeniem w domu dzieci, a przy tym miały walor edukacyjny. Ogromnym powodzeniem cieszyły się więc takie książki oficyny jak: *Pierwsze słowa*, *Abecadło*, *Liczby* oraz publikacje z naklejkami, np. *Spostrzegawczy maluszek*.

Dużym sukcesem wydawnictwa Olesiejuk okazało się wprowadzenie na rynek klasyki literatury dziecięcej i młodzieżowej. Nowa atrakcyjna szata graficzna i staranne opracowanie redakcyjne pozwoliły odkryć na nowo klasykę i zainteresować nią młodych czytelników – z pozytywnym przyjęciem spotkały się więc książki o Ani z Zielonego Wzgórza, o przygodach pana Kleksa, a także *Tajemniczy ogród* czy *Mała księżniczka*. Oficyna obiecuje kontynuację tej serii.

Niezmiennie ogromnym zainteresowaniem cieszy się również opublikowana przez Wydawnictwo każda nowa książka na licencji National Geographic, Usborne’a (zwłaszcza książki z okienkami) oraz seria „Montessori”.

Podsumowanie

Podsumowując – był to dla książki dla najmłodszych niezwykle rok: pandemia, obostrzenia w dostępności do stacjonarnego handlu detalicznego doprowadziły do gwałtownego rozwoju różnych aspektów usieciowienia (internet!) biznesu wydawniczego. Można zakładać, że duża część z nowo nabytych rozwiązań zostanie z nami na dłużej. Przykładowo: innowacyjne, pomysłowo przygotowane działania promocyjne online kuszą relatywną łatwością organizacji i możliwością zebrania sporej publiczności, można je do tego często efektywnie połączyć z aktywnościami w realu!

Wzrost zainteresowania książką dla dzieci młodszych, w szczególności książkami edukacyjnymi jest częścią wcześniej dostrzegalnego trendu. Być może rodzice, którzy raz dostrzegli korzyści z książek w wychowaniu pociech pozostaną im wierni? To pewnie zbyt łatwy optymizm, ale bierze się z ogólnie panującego w tym sektorze dobrego nastroju!

Ostatnie miesiące to także czas przetasowań organizacyjnych na rynku: odejście wielkich graczy (Egmont...), pojawienie się nowych, rewolucyjne zmiany na rynku książek licencyjnych.

Jak widać z powyższych dywagacji to dobre samopoczucie może nieco mniej dotyczyć sceny nastoletnio-młodzieżowej – dla tej części sektora ten rok nie miał chyba aż tak pozytywnego wymiaru. Ale i tutaj trzeba dostrzec pączkujący na razie ciekawy trend kreowania książki zaangażowanej, reagującej na wzmożoną wrażliwość młodych ludzi.

Z ciekawością, ale chyba i z optymizmem czekamy na to co przyniosą kolejne miesiące!

NAGRODY

Książka Roku 2020 Lubimyczytac.pl i **Allegro**

- Literatura młodzieżowa – *Red, White & Royal Blue*, Casey McQuiston
- Fantastyka młodzieżowa – *Ballada ptaków i węży*, Suzanne Collins, Wydaw. Media Rodzina
- Literatura dla dzieci – *Małe Licho i lato z diabłem*, Marta Kisiel
- Fundacja/Stowarzyszenie Roku: Fundacja ABC XXI

Nagroda imienia Ferdynanda Wspaniałego za najlepszą książkę dla dzieci 2019 r.

- Maria Strzelecka, *Beskid bez kitu!*, Wydaw. Libra PL

Polska Sekcja IBBY

Nagrody literackie w konkursie Książka Roku 2020:

Za książkę dla dzieci:

- Justyna Bednarek, *Zielone piórko Zbigniewa. Skarpetki kontratakują!*, il. Daniel de Latour, Poradnia K

Za książkę dla młodzieży:

- Ewa Nowak, *Orkan. Depresja*, HarperCollins Polska (dawniej Egmont Polska)

Nagrody graficzne:

Za autorską książkę obrazkową:

- Anna Kaźmierak za ilustracje i opracowanie graficzne książki *Turonie, żandary, herody. Wiejska maskarada*, Dwie Siostry

Za ilustracje i koncepcję graficzną:

- Maria Strzelecka za ilustracje i opracowanie graficzne książki *Beskid bez kitu*, Libra PL

Nagroda za upowszechnianie czytelnictwa:

- Anna Sadowska i Grażyna Sobieska-Szostakiewicz – biblioterapeutki, animatorki działań wspierających czytelnictwo dzieci i młodzieży.

Nagroda im Kornela Makuszyńskiego

- Nagroda główna – *Puk, puk! Zastałem króla?*, Marcin Przewoźniak
- Nagroda czytelników – *Czy wróżka zębuzska istnieje*, Marta H. Milewska

Nagroda Żółta Cizemka – IV edycja

- *Bajki mariackie*, Ewa K. Czackowska (tekst) i Katarzyna Fus (ilustratorka), Wydaw. Znak

Miasta Stołecznego Warszawy „Literatura dziecięca – tekst i ilustracje”

- *Wojtek* – Wojciech Mikołuszko, ilustracje Małgorzata Dmitruk

Nagroda Literacka Skrzydła Dedala przyznawana przez Bibliotekę Narodową, w 2020 r.

- **Małgorzata Musierowicz**, autorka i ilustratorka książek dla dzieci i młodzieży, w tym „Jeżycjady”

Jasnowidze 2021

Nagroda główna:

- *Ola w rafie*, Nina Budzyńska, Polska

Wyróżnienia:

- *This is Not My Home*, tekst: Vivienne Chang, ilustracje: Eugenia Yoh, Stany Zjednoczone
- *Blue Car*, Oleksandr Shatokhin, Ukraina
- *Ślonskie abecadło*, Adam Skrzypiec, Polska

Wyróżnienie specjalne za oryginalną i ważną koncepcję:

- „Zamigaj mi!” – seria gier i książeczek dla dzieci i rodziców do nauki polskiego języka migowego, Oliwia Michniewska i Paulina Szuścik, Polska

Bestsellery EMPIK-u

Literatura dla dzieci – *Totalna demolka. Dziennik cwaniaczka* Tom 14. Jeff Kinney, Wydaw. Nasza Księgarnia.

Plebiscyt blogerów „Lokomotywa”

- FABUŁA – Christelle Dabos, *Lustrzanna*, t. 2. *Zaginieni z Księżycowa*, Wydaw. Entliczek
- FAKT – Przemek Staroń, *Szkoła bohaterów, czyli jak radzić sobie z życiem*, Wydaw. Agora
- OBRAZ – Emilia Dziubak, *Co budują zwierzęta?*, Wydaw. Nasza Księgarnia
- KOMIKS – Aleksandra i Daniel Mizelińscy, *Którędy do Yellowstone?*, Wydaw. Dwie Siostry
- PRZEKŁAD – Michał Rusinek za tłumaczenie książki Julii Donaldson *Dziecko Gruffalo*, Wydaw. Tekturka
- OD A DO Z – Tina Oziewicz, Aleksandra Zając, *Co robią uczucia?*, Wydaw. Dwie Siostry

Mądra Książka roku 2019

Książki dla dzieci

- Gerda Raidt, *Śmieci*, tłumaczenie: Katarzyna Łakomik, Wydaw. Babaryba.

Nagroda Internautów i Czytelników „Gazety Wyborczej”

- Marcin Jamkowski i Maciej Szymanowicz (ilustracje) *Wielcy naukowcy*, Wydaw. Dwukropek

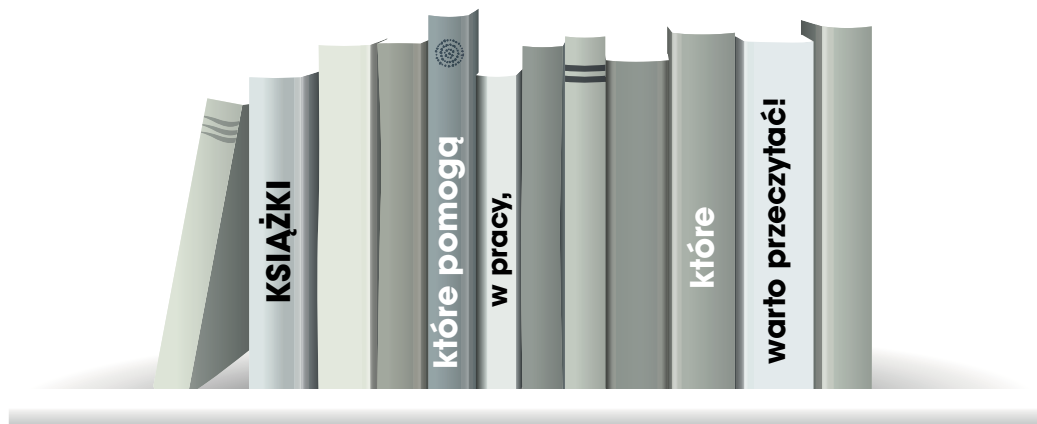
Piórko 2020

- *O Malwinie i tajemnicy dziadka piwnicy*, tekst Agnieszka Syczyło, il. Magdalena Starowicz

Świętowali

- Wydawnictwo Nasza Księgarnia – 100 lat
- Wydawnictwo Egmont – 30 lat
- Wydawnictwo Debit – 30 lat
- Wydawnictwo Literatura – 30 lat
- Kampania społeczna „Cała Polska czyta Dzieciom” – 20 lat
- Wydawnictwo Widnokrąg – 10 lat

dr Michał Zając
Wydział Dziennikarstwa,
Informacji i Bibliologii UW

Monika Olczak-Kardas: *Fachowe czasopisma dla bibliotekarzy w Polsce w XXI wieku. Biblioteki Pedagogiczne*. Kielce: Wydaw. Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, 2020, 300 s., ISBN 978-83-7133-892-2.

W publikacji przedstawiono czasopisma fachowe, których twórcami i wydawcami są polskie biblioteki pedagogiczne. Są one tworzone dla nauczycieli bibliotekarzy, bibliotekarzy, nauczycieli i pracowników oświaty. Praca składa się z pięciu rozdziałów. W pierwszym scharakteryzowano zadania bibliotek pedagogicznych zwracając uwagę na ich działalność wydawniczą. Drugi rozdział to omówienie czasopism bibliotek pedagogicznych oraz ich znaczenia w środowisku lokalnym. Przeanalizowano 18 tytułów, 325 numerów, uwzględniono te, które ukazują się w XXI w. (do 2018 r.). Trzeci rozdział dotyczy charakterystyki formalno-wydawniczej. W czwartym przedstawiono autorów, uwzględniając sposoby ich poszukiwania i strukturę zawodową. Piąty rozdział to charakterystyka zawartości czasopism (tematyka, forma tekstów, numery specjalne). Do publikacji dołączono okładki omawianych czasopism. Autorce udało się ukazać różnorodność czasopism wydawanych przez biblioteki pedagogiczne oraz ich rolę. Warto zapoznać się z publikacją i uświadomić sobie, jak bogate są źródła popularyzujące i wdrażające do praktyki zawodowej, umożliwiające podnoszenie kwalifikacji.

Beata Żołędowska-Król: *Rozwój myśli księgoznawczej i bibliotekoznawczej w świetle czasopism naukowych i fachowych wydawanych na terenach ziem polskich (1901-1939)*. Katowice: Wydaw. Uniwersytetu Śląskiego, 2019, 502 s., ISBN 978-83-226-3697-8.

We wstępie autorka doprecyzowała główny cel pracy jako: „ukazanie roli czasopism zakładanych w środowiskach ludzi zawodowo oraz czysto bibliofilsko związanych z książką w rozwoju księgoznawstwa (inaczej bibliologii, nauki o książce) i bibliotekoznawstwa (inaczej nauki o bibliotece) w okresie kształtowania się na ziemiach polskich teorii i warsztatu badawczego tych dyscyplin, szczególnie intensywnego do roku 1939”. Praca składa się z czterech rozdziałów. W pierwszym opisano rozwój czasopism środowisk ludzi książki na ziemiach polskich przed odzyskaniem niepodległości, a w drugim czasopisma naukowe i fachowe z zakresu nauki o książce i dyscyplin pokrewnych w dwudziestoleciu międzywojennym. Rozdział trzeci zawiera analizę zawartości czasopism naukowych i fachowych w aspekcie rozwoju myśli naukowej związanej z książką i biblioteką. W czwartym rozdziale przedstawiono model bibliologii i bibliotekoznawstwa wyłaniający się ze struktury i treści analizowanych czasopism. Periodyki umożliwiały: dokumentowanie rozwoju i upowszechniania się teorii, poglądów naukowych i wyników badań naukowych; prezentowanie tworzących się środowisk naukowych; poznawanie zdobyczy nauki światowej i ich recepcję na gruncie polskim; popularyzowanie myśli naukowej wśród pracowników książki; podejmowanie badań naukowych. Początki kształtowania się bibliotekoznawstwa na łamach czasopism są interesujące, zwłaszcza że współczesne zawirowania wśród dyscyplin naukowych nie służą ich umacnianiu.

Nowy album legendarnej serii THORGAL

Najbardziej popularna komiksowa seria fantasy w Polsce i jedna z najsłynniejszych w Europie doczekała się kolejnego, 39. już tomu. Najnowszy album opowieści o wikingu Thorgalu Aegirssonie zatytułowany *Neokora* ukazał się 24 listopada 2021 r.

Główny bohater sagi po raz kolejny stanie przed możliwością ostatecznego rozwikłania tajemnicy swojego pochodzenia. W najnowszym tomie wraca do domu z wyprawy, podczas której uratował porwaną przez wyspiarzy córkę. Jednak okazuje się, że wszyscy mieszkańcy jego rodzinnej wioski zostali zaczarowani... Thorgal wraz z Jolanem wyruszają do siedziby odpowiedzialnego za ten czyn władcy sąsiedniej krainy. Tam spotykają starych wrogów, którzy zmuszają ich do rejsu na odległą Północ, gdzie w krainie lodów spoczywają ukryte sekrety przybyszów z gwiazd. Ciemnowłosy wiking po raz kolejny stanie przed możliwością ostatecznego rozwikłania tajemnicy swojego pochodzenia!

Seria „Thorgal” została wymyślona przez słynnego scenarzystę Jeana Van Hamme’a i wybitnego polskiego rysownika Grzegorza Rosińskiego. Obecnie scenariusze sagi są pisane przez Yanna Le Pennetiera, współautora innych serii z tego samego uniwersum – „Thorgal – Louve” i „Thorgal – Młodzieńcze lata”, a także kilkudziesięciu cykli przygodowych, fantastycznych czy młodzieżowych. Rysunki do tomu „Neokora” stworzył Frédéric Vignaux, grafik specjalizujący się w opowieściach historycznych i legendarnych.

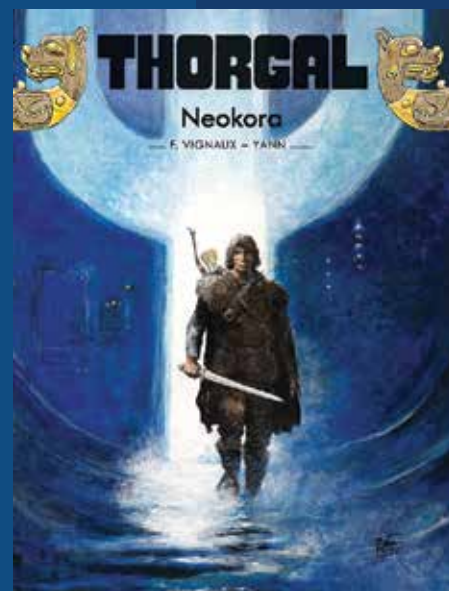
Pomysł na kultową serię o Thorgalu narodził się w 1976 r. podczas spotkania belgijskiego scenarzysty Jeana Van Hamme’a i polskiego rysownika Grzegorza Rosińskiego. Pierwszy odcinek sagi, która liczy dziś kilkadziesiąt tomów, kilka pobocznych serii i została przetłumaczona na ponad 40 języków, ukazał się w 1977 r. w magazynie „Tintin”, a rok później pol-

scy czytelnicy mogli przeczytać o konflikcie Thorgala Aegirssona z królem wikingów Gandalfem Szalonym w magazynie „Relax”. Wersja albumowa *Zdradzonej czarodziejki* miała premierę w 1980 r. Od momentu pojawienia się, cykl szybko zaskarbił sobie sympatię rzeszy czytelników w Belgii, Francji i Polsce oraz wielu innych krajach. „Thorgal” to komiks niedający się łatwo przypisać do jednej kategorii gatunkowej. Nie tyle spełnia założenia gatunkowe heroic fantasy, co rozgrywa się w dekoracjach charakterystycznych dla tego typu opowieści. Seria przesiąknięta jest kulturą i wierzeniami skandynawskimi. Oprócz elementów nadprzyrodzonych, zaczerpniętych z mitologii nordyckiej, w kilku odcinkach pojawiają się motywy science-fiction, nadając komiksowi niepowtarzalny klimat. Jean Van Hamme i Grzegorz Rosiński promowali w „Thorgalu” uniwersalne wartości, takie jak: prawość, pomoc słabszym, przyjaźń i miłość rodzinna. Bohaterowie stając w obliczu wyzwiań, siłując się ze swymi słabościami, pokazują, że życie to ciągła walka, lecz wcale nie skazana na porażkę.

Oprac. na podstawie informacji prasowej

UN

PRZECIĄG

OPOLSKO

BIBLIOTEKA

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Opolu w służbie edukacji i kultury Opolszczyzny – jubileusz 70-lecia

25 października 2021 r. Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Opolu świętowała jubileusz 70-lecia. Centralna Biblioteka Pedagogiczna w Opolu powstała w 1951 r., kilka miesięcy po utworzeniu województwa opolskiego.

Pierwszym pracownikiem biblioteki była Janina Kośna, która została zatrudniona na stanowisku bibliotekarza 1 lutego 1951 r. Misję organizacji placówki powierzono Kamili Wartanowicz, która została dyrektorem biblioteki 27 marca 1951 r. Funkcję tę sprawowała do 1970 r., kiedy kolejnym dyrektorem ksiąźnicy (najdłużej urzędującym) została Barbara Stasz i kierowała nią w latach 1970-1992. Następnie dyrektorami byli: Jolanta Anna Kasprowicz (w latach 1992-1997), Jolanta Nowicka (do 30 czerwca 1999 r.), Jan Feusette (od 1 lipca 1999 r. do 2012 r.), Dagmara Kawoń-Noga (do 31 sierpnia 2016 r.). 1 września 2016 r. PBW w Opolu weszła w skład Regionalnego

Zespołu Placówek Wsparcia Edukacji (RZPWE), którego dyrektorem został Lesław Tomczak, sprawujący te obowiązki do dzisiaj. Obecnie biblioteka realizuje swoje działania na terenie województwa opolskiego poprzez bibliotekę główną w Opolu oraz cztery filie w: Brzegu, Kędzierzynie-Koźlu, Kluczborku i Nysie.

Biblioteki pedagogiczne, stanowiące lokalne ośrodki informacji naukowej, służą użytkownikom cennymi zbiorami i pomocą wyspecjalizowanych pracowników, stając się miejscem pracy samokształceniowej mieszkańców województwa. PBW w Opolu jest biblioteką specjalną o uniwersalnym księgozbiorze (liczącym blisko 400 tys. jednostek). Działalność biblioteki i profil jej zbiorów ukierunkowane są na zaspokajanie potrzeb osób związanych zawodowo z oświatą i kształcących się. Ze zbiorów biblioteki głównej i filii korzystają: nauczyciele wszystkich typów szkół i przedszkoli, pracownicy placówek oświatowych i wychowawczych, ośrodków doskonalenia nauczycieli, nauczyciele akademicy, uczniowie szkół wszystkich typów, słuchacze szkół policealnych oraz studenci opolskich uczelni.

▲ Fot. w artykule z archiwum biblioteki

Od początku istnienia głównymi zadaniami biblioteki jest nie tylko udostępnianie zbiorów, ale również ich gromadzenie, opracowywanie, działalność informacyjno-bibliograficzna, w tym tworzenie dwóch własnych baz bibliograficznych OMNIBUS i OŚWIATA NA ŚLĄSKU OPOLSKIM, prowadzenie działalności popularyzatorskiej i dydaktycznej dla nauczycieli, studentów i uczniów, współpraca ze szkołami wyższymi i placówkami doskonalenia zawodowego oraz działalność wydawnicza. W placówce działa jedyna w województwie Pracownia Biblioterapii, w której prowadzone są zajęcia czytelnicze dla uczniów. Organizując: konferencje metodyczne dla nauczycieli i bibliotekarzy szkolnych, wystawy, spotkania autorskie, konkursy, otwarte zajęcia edukacyjne, zajęcia czytelnicze itp., biblioteki pedagogiczne pełnią rolę nie tylko „przechowalni” księgozbioru, ale są ośrodkami życia umysłowego i kulturalnego.

Aby zaznaczyć ten wyjątkowy w swoim charakterze rok 2021, biblioteka przygotowała szereg atrakcyjnych przedsięwzięć, o których informacje zamieszczane były na specjalnej podstronie poświę-

w Opolu: katalog wystawy opracowany przez Alicję Kisałę, *Oświata na Śląsku Opolskim: bibliografia w wyborze za lata 2011-2015* w opracowaniu Iwony Kowalskiej i Anny Załony oraz monografii *Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Opolu 1951-2021: historia, działalność, zasoby, ludzie* pod redakcją Anny Załony.

Wydawnictwo jubileuszowe, liczące 365 stron, składa się z 14 rozdziałów, charakteryzuje się bogatą warstwą ikonograficzną (w książce znajduje się 150 fotografii). Opracowanie zawiera m.in. kalendarium obejmujące najważniejsze wydarzenia dotyczące biblioteki w latach 1951-2021 oraz bogatą, adnotowaną bibliografię retrospektywną (liczącą 522 opisy bibliograficzne) dotyczącą działalności ksiąźnicy. W publikacji znajduje się tekst Henryka Hollendra *Czego uczy nas historia bibliotek*, a także referaty pracowników Jubilatki dotyczące różnorodnej działalności bibliotecznej np.: informacyjno-bibliograficznej, promocyjnej, edukacyjno-szkoleniowej, biblioterapeutycznej, wydawniczej. Ponadto w książce znaleźć można informacje dotyczące zbiorów i katalogów PBW, w tym kolekcji Marka Jodłowskiego. Ważnym modulem wydawnictwa jest część poświęcona sylwetkom dyrektorów instytucji oraz dział dotyczący bibliotek filialnych. Monografię uzupełniają wykazy byłych i obecnych pracowników biblioteki.

Uroczystość jubileuszową, pod honorowym patronatem marszałka województwa opolskiego Andrzeja Buły, poprzedziło odsłonięcie w siedzibie PBW przy ul. Kościuszki 14 pamiątkowej tablicy. Dokonali tego: Zuzanna Donath-Kasiura – wice-marszałek województwa opolskiego, Monika Jurek – dyrektor Departamentu Edukacji i Rynku Pracy

conej rocznicy. Zorganizowane zostały: cykl wykładów otwartych „Człowiek, dzieło, historia”, konkurs na ekslibris jubileuszowy, odbył się plener malarzski w bibliotece. Ponadto przygotowano wystawę „Starodruki w zbiorach PBW w Opolu”, której wernisaż miał miejsce w Muzeum Śląska Opolskiego oraz wystawę plenerową – „Zatrzymaj się na chwilę – Starodruki w zbiorach Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Opolu”, która prezentowana była na opolskim rynku.

Ważnym elementem obchodów roku jubileuszowego było wydanie trzech publikacji: *Starodruki w zbiorach Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej*

OPOLSKO
BIBLIOTEKA - GŁÓDOWSKO

Województwa Opolskiego, Lesław Tomczak – dyrektor RZPWE PBW w Opolu oraz Rafał Rippel – wicedyrektor RZPWE ds. bibliotecznych. W spotkaniu rocznicowym w Filharmonii Opolskiej uczestniczyli obecni i emerytowani pracownicy PBW w Opolu, byli dyrektorzy biblioteki Jan Feusette i Dagmara Kawoń-Noga, a wśród zaproszonych gości znaleźli się: Teresa Barańska – wicewojewoda, Jolanta Wilczyńska – wiceprzewodnicząca Sejmiku Województwa Opolskiego, wicemarszałek Zuzanna Donath-Kasiura, Antoni Konopka – członek Zarządu Województwa Opolskiego oraz Opolski Kurator Oświaty – Michał Siek, który wręczył nauczycielom bibliotekarzom Medale Komisji Edukacji Narodowej, a także Nagrodę Opolskiego Kuratora Oświaty. W spotkaniu uczestniczyli również przedstawiciele miejskich władz samorządowych, rektorzy i pracownicy opolskich uczelni, dyrektorzy i nauczyciele szkół i placówek oświatowych województwa opolskiego, dyrektorzy opolskich bibliotek, a także dyrektorzy bibliotek pedagogicznych w Rzeszowie i Zielonej Górze.

Podczas uroczystości odczytane zostały listy gratulacyjne od Przemysława Czarnka – Ministra Edukacji i Nauki oraz opolskich parlamentarzystów: senator Danuty Jazłowieckiej i posłów Tomasza Kostusia i Ryszarda Wilczyńskiego. Do życzeń dołączyli się również inni zaproszeni goście. W trakcie imprezy dyrektorzy Lesław Tomczak oraz Rafał Rippel wręczyli statuetki z podziękowaniem za dotychczasową współpracę Marszałkowi Województwa Opolskiego, Opolskiemu Kuratorowi Oświaty, Instytutowi Goethego w Krakowie, Polskiemu Towarzystwu Biblioterapeutycznemu, Gdańskiemu Wydawnictwu Psychologicznemu, Wydawnictwu Literatura

oraz uhonorowali listami gratulacyjnymi obecnych i byłych pracowników Jubilatki.

Podczas spotkania goście wysłuchali wykładu dra Henryka Hollendra – wieloletniego dyrektora warszawskich bibliotek naukowych pt. „Czego uczy nas historia bibliotek” oraz klimatycznego koncertu Jarosława Wasika pt. „Fabryka nastrojów”, któremu towarzyszył Igor Przebindowski. Po zakończeniu oficjalnych uroczystości goście mieli okazję zapoznać się z wystawą „70 lat PBW w Opolu” oraz porozmawiać i wspominać podczas wspólnego poczęstunku.

Zachęcamy do odwiedzenia strony internetowej Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Opolu (www.pedagogiczna.pl), znajduje się tam bowiem relacja z gali jubileuszowej, a także obszernie informacje na temat historii biblioteki, jej zasobów, działalności oraz bogatej oferty bibliotecznej, bibliograficznej i edukacyjnej.

Na zakończenie przytoczymy słowa honorowego gościa uroczystości rocznicowych – dra Henryka Hollendra, które znalazły się w publikacji jubileuszowej: „Siedemdziesiąt czy nawet 100 lat to jak życie człowieka, ale 70-lecie biblioteki należałoby raczej odnotować za ledwie jako (dobry) początek”.

Bibliografia:

- *Oświata na Śląsku Opolskim: bibliografia w wyborze za lata 2011-2015.* Oprac. Iwona Kowalska i Anna Zaćlona. Opole 2021.
- *Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Opolu 1951-2021: historia, działalność, zasoby, ludzie.* Red. Anny Zaćlony. Opole 2021.
- *Strodruki w zbiorach Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Opolu: katalog wystawy.* Oprac. Alicja Kisała. Opole 2021.

Iwona Kowalska, Anna Zaćlona
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Opolu

Miłość do książek

i pasja
do szycia

w bibliotece

Z obserwacji ostatnich lat wynika, że współczesne dzieci poszukują w bibliotece różnorodności. Dlatego proponowane im zajęcia muszą być twórcze, angażujące i intrygujące. Stąd pomysł na ożywienie działań biblioteki i wprowadzenie nowoczesnych metod pracy z książką.

BIBLIOTEKA - GŁODOWISKO

Fot. w artykule z archiwum biblioteki

Miłość do książek sprawia, że chcemy nią zarazić wszystkich już od najmłodszych lat. Nie sposób przejść obojętnie obok pięknie wydanych książek dla dzieci, pełnych pouczających, wartościowych i z życia wziętych historii, z bohaterami, z którymi można się utożsamić. Aby rozkochać dzieci w literaturze postanowiliśmy połączyć nasze dwie największe pasje: miłość do książek i pasję do szycia. Szybko okazało się, że czytanie i szycie to niezła zabawa dla dzieci i dorosłych.

W ten sposób powstały: Florka, tytułowa bohaterka książek Roksany Jędrzejewskiej-Wróbel, książkowy słoń Elmer, znane z bajki trzy małe świnki, legendarny smok wawelski, delfinki z książki *Wakacje z delfinami* i nieśmiała żyrafa o imieniu Tomek. Jednocześnie inspirujemy dzieci do aktywności twórczej, rozwijania talentów literackich, rozbudzania wyobraźni oraz

kreatywności. Stwarzamy najmłodszym możliwość prezentacji ich autorskich pomysłów. Nade wszystko promujemy literaturę i popularyzujemy czytelnictwo.

Każdemu literacko-krawieckiemu projektowi oprócz lektury książek towarzyszyły zadania do wykonania. Podczas poznawania bajki o trzech małych świnkach zorganizowaliśmy konkurs „Ułóż rymowankę – wygraj przytulankę”. Polegał on na ułożeniu wiersza-rymowanki inspirowanej znaną bajką o trzech świnkach. Nadesłane teksty zebrane zostały w książeczce, następnie wydrukowane i można je poczytać w bibliotece. Prezentowaliśmy je także na Facebooku. Kreatywni, pełni literackich talentów uczestnicy konkursu obdarowani zostali świnkami – przytulankami. Przesympatyczną i ciekawą życia Florę najmłodszy mogli wygrać w zorganizowanym, kolejnym konkursie. Tym razem zadaniem było wykonanie głównej bohaterki dowolną techniką plastyczną. Natomiast razem ze słoniem Elmerem uczestnicy spotkania wyruszyli w niezwykłą podróż do serca dżungli. Wzięli też udział w warsztatach szycia słonia w kratkę i stworzyli jedyne w swoim rodzaju prace plastyczne.

W wakacje uczestnicy zajęć w bibliotece zasiędlili do czytania polskich legend. Jak za dotknięciem czarodziejskiej różdżki przenieśli się do grodu Kraka, pod Wawel, gdzie według legendy w jamie żył groźny smok wawelski. Dzieci wcieliły się w rolę aktorów ku-

kielkowych. Zabawa w teatr dostarczyła wszystkim wiele radości i dała możliwość wykazania się kreatywnością. Przeprowadzony został także konkurs na temat polskich legend. Nagrodami były oczywiście uszyte w bibliotece smoki. Wakacyjnym warsztatom szycia delfinków towarzyszyła lektura książki *Wakacje z delfinami*. Dzieci znalazły w niej ciekawą literacką opowieść i wiele informacji na temat delfinów. Przy okazji poznały innych mieszkańców mórz i oceanów. Warsztaty szycia zawsze rozpoczynał krótki kurs szycia. Dzieci świetnie dawały sobie radę z odrysowywaniem i wycinaniem przygotowanego szablonu oraz z nawlekaniem nitki na igłę i szyciem ręcznym. Samodzielnie wykonane postaci z książek dzieci zabrały do domu.

Nieocenieni i bardzo pomocni w działaniach okazali się nauczyciele z miejscowej Szkoły Podstawowej im. Marii Konopnickiej w Suchorzu. Jeden z projektów zrealizowaliśmy w sąsiedniej gminie, we współpracy z nauczycielką przedszkola w Barcinie.

W naszych głowach już zrodził się kolejny pomysł na ukochanego bohatera i pewnie na tym się nie skończy. Co ważne zauważamy, że ten ożywczy trend w bibliotece dał nową energię światu książek i czytelnictwu. Dzieci i rodzice częściej odwiedzają bibliotekę i chętniej pytają o książki. Na specjalnej półce bibliotecznej umieściliśmy bohaterów naszego rękodziela.

Iwona Szczęśna

Biblioteka – Gminne Centrum Kultury w Trzebielinie
Filia w Suchorzu

Drugi nabór do „Infrastruktury bibliotek 2021-2025” otwarty!

Instytut Książki ogłasza II nabór wniosków do konkursu w ramach NPRCz 2.0, Priorytet 2 Kierunek interwencji 2.1. „Infrastruktura bibliotek 2021-2025”. Nabór potrwa do 21 lutego 2022 r. i dotyczy zadań rozpoczynających się (także dofinansowaniem) w 2022 r.

Szczegóły – w tym pliki niezbędne do złożenia wniosku – można znaleźć pod adresem: <https://instytutksiazki.pl/infrastruktura/strona/1>

Kod QR z adresem strony

„Śladami dawnych mieszkańców Dolska”

Dolsk to małe miasto, w którym mieszkańcy z czią odnoszą się do wydarzeń historycznych, mających wpływ nie tylko na dzieje miasta, ale również całego kraju. Poza tym pracownicy dolskiej biblioteki opiekują się szczególnym miejscem, w którym zebrane zostały eksponaty należące do mieszkańców Dolska i okolic. Jest to Izba Regionalna, którą współtworzą mieszkańcy gminy, dzieląc się swoimi historiami i pamiątkami rodzinnymi.

Zaczęliśmy się więc zastanawiać, dlaczego nie zaszcześcić tego zamiłowania wśród najmłodszych mieszkańców gminy? W ten sposób po-

W październiku 2021 r. przeprowadziliśmy warsztaty kaligraficzne, podczas których uczestnicy zaznajomili się ze sztuką estetycznego pisania.

BIBLIOTEKA - ŚRODOWISKO

Fot. w artykule z archiwum biblioteki

wstał projekt „Śladami dawnych mieszkańców Dolska”, który dotyczył lokalnej historii dolszczan z lat 1918-1939. Towarzyszące tej tematyce zadania skierowane były do uczniów szkół podstawowych, a przygotowane warsztaty dopasowane do ich możliwości.

Pierwszym punktem naszego projektu było zamontowanie przy pomniku Bohaterów Ziemi Dolskiej tablicy z kodem QR, dzięki temu można usłyszeć krótką informację dotyczącą historycznych wydarzeń. Po skierowaniu obiektywu aparatu na kod QR, telefon samodzielnie go rozpoznaje i rozpoczyna się odtwarzanie nagrania. Krótka wypowiedź w formie minisłuchowiska wprowadza w tematykę związaną z wydarzeniami w Dolsku (link do strony: <https://poznajhistorie.pl/city/dolsk#partners>).

Do realizacji tego zadania zaprosiliśmy Agnieszkę Węgrowską, która z pasją przekazuje tajniki sztuki kaligrafii. Ponadto młodzież dowiedziała się o korzyściach odręcznego pisania, poznała zasady nauki pisania w dawnej szkole oraz zaznajomiła się z narzędziami, które są niezbędne do wykonywania tej sztuki. Następnie każdy z uczestników otrzymał w prezencie pióro, atrament i specjalny papier, by samodzielnie spróbować swoich sił w pięknym piśmieniu.

Październik to również miesiąc, w którym rozpoczęły się gry edukacyjne dla dzieci i młodzieży. Uczestnicy mieli do wyboru 2 gry zatytułowane: „W salonie u panny Marianny” oraz „Śladem Dolskiego Powstańca”. Na potrzeby pierwszej w pomieszczeniu Izby Regionalnej został stworzony sa-

lonik z początków XX w. Ustawiono okrągły stolik kawowy przykryty serwetą, na którym znajdowała się porcelana i książka *Pan Tadeusz* Adama Mickiewicza. Nie mogło również zabraknąć typowo kobiecych drobiazgów, takich jak: szale, chusty, torebka czy falownica schowana w nieodkrytej szufladzie. Album położony na bocznym stoliku oraz zdjęcia umieszczone w salonie stworzyły niepowtarzalny klimat rodzinnego domu. Przedmioty te nie zostały umieszczone tam przypadkowo, nawet stylowy zegar postawiony na szafie wskazywał określoną godzinę. W zadaniach przygotowanych w salonie każdy szczegół miał znaczenie. Gra rozpoczynała się wysłuchaniem fragmentu z pamiętnika, podczas którego Marianna opowiada o ostatnim spotkaniu ze swym narzeczonym powstańcem. Zadania były ściśle związane z tym, co uczestnicy usłyszeli i zobaczyli, a tylko zachowana kolejność ich wykonywania gwarantowała wygraną. Uczestnicy tworzyli cyfrowy kod, dzięki któremu udało im się dotrzeć do walizki z czerwoną kłódką, a tam czekała już na nich niespodzianka. Druga gra „Śladem Dolskiego Powstańca” miała charakter detektywistyczny i dotyczyła pielęgnowanej historii powstańców wielkopolskich pochodzących z gminy Dolsk. Polegała ona na: weryfikacji dokumentów, zadaniach specjalnych, odczytywaniu szyfru Ottendorfa, uporządkowaniu kartotek powstańców, szukaniu informacji i układaniu wielkoformatowych puzzli. W obu grach znalazły się zarówno zadania standardowe, w których uczestnicy musieli coś: połączyć, dopasować, dopisać, poszukać, ale również z wykorzystaniem nowych technologii – zadania zapisane na tablecie, skanowanie kodu QR. Dzięki aktywnej zabawie udało nam się przekazać wiedzę w interesujący sposób i zachęcić wszystkich uczestników do korzystania z biblioteki. Pozytywny oddźwięk osób uczestniczących w grach, a także zachęcanie do uczestniczenia kolegów i koleżanek ze szkoły, świadczą o sukcesie przeprowadzonego projektu. Natomiast dla uczniów, którzy nie skorzystali z naszych stacjonarnych gier edukacyjnych, przygotowaliśmy elektroniczną formę pokoju zagadek na podstawie gry „W salonie u panny Marianny”, która dostępna jest na naszym profilu na portalu Facebook oraz pod linkiem: <https://view.genial.ly/618267cd9f94240dc915716e/interactive-content-w-salonie-u-panny-marianny>

W ramach projektu zostały również przygotowane 3 filmy, do realizacji których zaprosiliśmy Wiesławę Szermelek – emerytowaną bibliotekarkę, wieloletnią dyrektorkę biblioteki, założycielkę Izby Re-

gionalnej w Dolsku oraz Szymona Worocha – potomka powstańca wielkopolskiego – Stanisława Koniecznego. Wiesława Szermelek wspominała o życiu codziennym dawnych lat. W dwóch filmach zostały przedstawione tematy dotyczące szykowania wyprawy dla młodej dziewczyny, damskich ubrań, jak i dbania o wygląd. Wraz z prowadzącą widzowieizarzeli m.in. do rodzinnego albumu, w którym znajdują się fotografie z początku XX w., a także zobaczyli, jak kiedyś wyglądały urządzenia do stylizacji włosów, np.: falownica i lokówka. Opowiedziana została również niezwykła historia wiklinowego kosza. Pani Wiesława wspominała także o książce *Marianna i róża* Joanny Konopińskiej oraz Janiny Fedorowicz, opisującej życie ziemiańskie z przełomu XIX i XX w. Książka ta jest cenna nie tylko ze względu na możliwość zapoznania się z ówczesną kulturą i tradycją, ale również ze względu na to, że opisane w niej historie działy się tuż obok, w naszej gminie, w dworcu znajdującym się w miejscowości Ostrowieczko (Linki do filmów <https://www.youtube.com/watch?v=sArKTUnnKSU>; <https://www.youtube.com/watch?v=a0HfL8D0dXl>). W trzecim filmie Szymon Woroch wprowadził widzów w tematykę powstania wielkopolskiego poprzez przedstawienie historii swojego przodka – Stanisława Koniecznego. Przypomniał dzień, w którym ochotnicy z naszej gminy zebrali się na dolskim rynku, by wspólnie pod dowództwem majora Tomasza Paula ruszyć w stronę niemieckich koszar znajdujących się w Śremie. Film ten został wzbogacony o fotografie i pamiątki rodzinne.

Celem projektu było przybliżenie uczniom szkoły podstawowej lokalnej historii miasta i życia codziennego dawnych mieszkańców. Propozycja warsztatów i zajęć miała także ukazać różne formy patriotyzmu, uzmysłowić uczestnikom, że miłość do Ojczyzny, to nie tylko bezpośrednia walka o jej wolność, ale również życie codzienne, które toczyło się tuż obok. Dawni mieszkańcy niejednokrotnie musieli wykazać się odwagą, by wytrwać przy wyznaczonych przez siebie wartościach. Poprzez ten projekt chcieliśmy zaszczerpić w młodych pokoleniach miłość do historii lokalnej, w tym kult powstańców.

W warsztatach kaligraficznych wzięło udział 20 uczestników, natomiast w grach edukacyjnych do tej chwili 260 osób, a mamy jeszcze chętnych. Projekt został dofinansowany ze środków Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach programu „Patriotyzm Jutra”.

Magdalena Szymańska

„Wolna Polska w słowie i pieśni” –

projekt Miejskiej Biblioteki Publicznej w Otwocku

„Naród, który nie zna swej historii skazany jest na jej powtórne przeżycie” – to znane memento George’a Santayany. Podobnie sądził Jan Paweł II mówiąc, że „Naród, który nie zna swojej przeszłości, umiera i nie buduje przyszłości”.

BIBLIOTEKA - GŁOSOWISKO

Jak wykorzystywać bogactwo historii w kształtowaniu współczesności? Jak ocalić od zapomnienia postaci i wydarzenia? Jak tworzyć lekcje historii Polski i jednoczyć wokół wartości?

Odpowiedzi na te i inne pytania można szukać w inicjatywie Miejskiej Biblioteki Publicznej w Otwocku, która zrealizowała Projekt „Wolna Polska w słowie i pieśni” w ramach Programu Wieloletniego „Niepodległa na lata 2017-2022. Na 103. rocznicę odzyskania przez Polskę Niepodległości przygotowano spektakl słowno-wokalno-muzyczno-taneczny w oparciu o utwory literackie, muzyczne, które przez

lata podtrzymywały tożsamość narodową i zagrzewały do walki. Spektakl miał swoją premierę 11 listopada 2021 r. w Teatrze im. S. Jaracza w Otwocku i był zwieńczeniem miejskich obchodów rocznicy.

Do aktywnego udziału w spektaklu zaproszono mieszkańców miasta, którzy zaprezentowali swoje umiejętności w różnych rolach. Wizja spektaklu opierała się na reżyserii, scenariuszu, choreografii i scenografii autorstwa Łukasza Netera, popularyzatora polskiego dziedzictwa kulturowego w artystycznych formach scenicznych. Nie zabrakło artystycznej interpretacji tekstów literackich i scen pełnych alegorii i emocji. Dopelnieniem była ciekawa scenografia i kostiumy, które oddawały ducha tamtych lat. Pojawił się także awangardowy element spontanicznego śpiewu publiczności, podkreślony grą świateł. Łukaszowi Neterowi doskonale udało się oddać klimat tęsknoty za wolnością i radości z odzyskanej niepodległości, ale także podkreślić ponadczasową wartość współdziałania. W umiejętny i wysublimowany sposób przekazał w fabule solidną dawkę wiedzy i historii. Wrażenia z jednej sceny wzbudzały oczekiwanie na kolejne. O aranżację muzyczną całego spektaklu zadbał Mateusz Chmielewski. Usłyszeliśmy zarówno autorskie opracowania, jak i znane melodie zaaranżowane na kameralny zespół muzyczny. Muzyka na żywo niesamowicie wzbogaciła całe przedsięwzięcie. Aktorzy zachwycili swoimi wspaniałymi głosami i sceniczną charyzmą. Ich świadoma interpretacja miała swoje podłoże w warsztatach literackich, przeprowadzonych przez polonistkę Jolantę Wakulińską. Widzowie byli zachwyceni tak wysokim poziomem środków wyrazu: mimiki, kompozycji gestów, modulacji czy rytmiczności. Dopelnienie stanowiły polskie tańce narodowe, sym-

bol polskości narodu, którego nie było na mapie świata. Z majestatycznością, godnością postawy i poetyckością figur zaprezentowali je młodzi adepci sztuki tanecznej Ogólnokształcącej Szkoły Baletowej im. R. Turczynowicza w Warszawie.

Całość spektaklu to niesamowite przeżycie i możliwość obcowania z kulturą, historią, muzyką na żywo, tańcem, grą aktorską w połączeniu z oprawą świetlną i dźwiękową. Spektakl budzi także refleksję i pozostawia liczne pola do przemyślenia w kontekście naszego współczesnego patriotyzmu.

Zachęcamy do obejrzenia relacji na fanpage'u Otwock, miasto z dobrym klimatem, a niebawem odsłony filmowej na YouTube.

Partnerzy: Urząd Miasta Otwocka, MOKTIS.

Jerzy Żaczek

▲ Fot. Beata Wróblewska

Żory mają nową bibliotekę! Jej przestrzeń przyciąga swoją nowoczesnością, niebanalnymi wnętrzami i bogactwem możliwości. Była to jedna z najbardziej oczekiwanych inwestycji w mieście, a jej efekt końcowy zachwycił, a niektórych nawet zaskakując.

Już od września 2020 r. żorzanie cieszą się nową przestrzenią dla kultury, bowiem Miejska Biblioteka Publiczna w Żorach znalazła długo oczekiwane miejsce w samym sercu miasta. Dawny młyn parowy, w którym obecnie mieści się biblioteka, został założony przez rodzinę Sternów w 1849 r. Połączenie tego historycznego obiektu z ciekawą architekturą wnętrz, nowymi technologiami oraz różnorodną ofertą kulturalną i edukacyjną stwarza ogromny potencjał. Żorska biblioteka na przestrzeni ponad 2 tys. m² zapewnia swobodny dostęp do bogatych zbiorów książkowych i multimedialnych oraz stanowi jedno z ciekawszych

miejsz na organizowanie różnorodnych form komunikacji społecznej. Liczne udogodnienia pozwalają samodzielnie oddać i wypożyczyć zbiory z użyciem selfchecka lub zwrócić książki w całodobowej wrzutni. Korzystanie ze zbiorów i usług biblioteki ułatwia także bezpłatna aplikacja na smartfony i tablety z systemem Android, która zapewnia m.in. dostęp do bibliotecznego konta czytelnika, możliwość prolongaty wypożyczonych zbiorów czy sprawdzenie nadchodzących wydarzeń kulturalnych i edukacyjnych. Czytelnik może swobodnie korzystać z dostępnych wszędzie stanowisk komputerowych, wypożyczyć laptop lub tablet, a także wykonać ksero, skan czy wydruk. Do dyspozycji są konsole PlayStation i Xbox, podłoga interaktywna, gogle VR, drukarka 3D, dron, roboty czy ploter laserowy. Jest też studio nagrań i internetowe Radio Żory, a nawet mała sala projekcyjna, w której z rodziną lub przyjaciółmi można obejrzeć wypożyczony film. Miłośników sztuki i twórców zaprasza „Galeria Na Piętrze”, gdzie regularnie organizowane są wystawy prac twórców profesjonalnych, a także

BIBLIOTEKA - SPACOWISKO

▲ Fot. w artykule z archiwum biblioteki

amatorów. Obok znajdują się cztery pracownie edukacyjne. Nowoczesna i przestronna sala wielofunkcyjna z niewielką sceną pozwala na organizację różnorodnych wydarzeń kulturalnych i edukacyjnych. Na ostatnim piętrze, a właściwie na dachu budynku została wyodrębniona przeszklona kawiarenka z tarasem i widokiem na miasto. Na zewnątrz znajduje się letnia czytelnia z zielenią i miejscami na relaks, w której organizowane są wydarzenia plenerowe. Tutaj także swoje miejsce znalazła instalacja, na którą sentencje specjalnie dla żorskiej biblioteki napisali uznani twórcy, w tym noblistka Olga Tokarczuk. Cały obiekt jest pięknie oświetlony i przystosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. A nad wszystkim czuwa kompetentny i przyjazny zespół pracowników biblioteki.

– *To miejsce jest mi bliskie, bo z tego młyna jadłem mąkę dorastając w Żorach. Teraz z tego młyna powstaną inne strawy – książki i media zgromadzone w tej bibliotece będą żywić i ożywiać żorzan* – wyznał podczas ceremonii otwarcia dr hab. prof. UŚ Zbigniew Kadłubek, dyrektor Biblioteki Śląskiej. – *To wielki dzień dla bibliotekarzy w całym województwie. Jestem dumny z mojego miasta. Jestem dumny z Żor* – dodał prof. Z. Kadłubek.

Z kolei dr Tomasz Makowski, dyrektor Biblioteki Narodowej, w liście gratulacyjnym wyraził nadzieję, że żorska biblioteka „stanie się dla wszystkich mieszkańców Żor miejscem integracji oraz powodem do satysfakcji i dumy, dla bibliotekarzy okazją do celebrowania zawodowej tożsamości, a dla innych samorządów przykładem odważnego inwestowania w kulturę”.

Walory tego miejsca doceniła także kapituła Ogólnopolskiego Otwartego Konkursu „Modernizacja Roku & Budowa XXI wieku”, którego celem jest wyłonienie przedsięwzięć budowlanych: modernizacji oraz nowych obiektów w przestrzeni urbanistycznej ukończonych w danym roku, wyróżniających się szczególnymi walorami jakościowymi, funkcjonalnymi, urbanistycznymi i estetycznymi. W Jubileuszowej 25. edycji Konkursu udział wzięło ponad 470 inwestycji z całej Polski, ponad 87 zakwalifikowało się do finału. W kategorii „nowoczesne biblioteki i sanktuaria kultury” bezkonkurencyjna okazała się **Miejska Biblioteka Publiczna im. Ottona Sterna w Żorach. Ceremonia wręczenia nagród odbyła się 22 września 2021 r. na Zamku Królewskim w Warszawie. Biblioteka zdobyła także wyróżnienie w konkursie „Najlepsza Przestrzeń Publiczna Województwa Śląskiego 2021”.**

Należy podkreślić, że budynek dawnego młyna został zrewitalizowany w ramach projektu „Kolej przedsiębiorczości – rewitalizacja obiektów i przestrzeni dworca PKP i dawnego Młyna Elektrycznego w Żorach – etap II Spółdzielnia Kultury”, który otrzymał dofinansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020. Inwestorem była Gmina Miejska Żory, wykonawcą firma BEN-BUD Janusz Benisz, a projekt wykonała Pracownia Projektowa Impuls arch. Dariusz Zniszczoł. Natomiast klimatyczne wnętrza zostały zaprojektowane przez pracownię Sikora Wnętrza+Architektura, a ich wyposażenie zostało w całości sfinansowane z budżetu gminy Żory.

Żorska biblioteka została zaprojektowana z myślą nie tylko o zbiorach, ale przede wszystkim o ludziach. Przeznaczona jednocześnie dla dorosłych, młodzieży oraz dzieci, ma charakter „biblioteki rodzinnej”. Dużą uwagę skupiamy na najmłodszych czytelnikach, aby kształtować ich potrzeby czytelnicze i wspomagać rozwój już od okresu niemowlęcego. Ale nie mniej naszej uwagi wymaga młodzież, która ma w bibliotece miejsce wyłącznie dla siebie – Strefę Młodych. W tej fazie życia szczególnie duże jest zapotrzebowanie na informację, edukację oraz sensowne zagospodarowanie czasu wolnego! Atrakcyjność przestrzeni oraz oferty skierowanej do młodych ludzi stale poszerza krąg naszych odbiorców. Zarówno w Strefie Młodych, jak i w Strefie Dzieci pracują wolontariusze Europejskiego Korpusu Solidarności, którzy oferują różnorodne warsztaty wg własnego pomysłu, np.: fotograficzne, plastyczne, artystyczne, rękodzielne, zero waste, językowe i wiele innych. Prowadzą także przygotowane przez siebie tematyczne lekcje biblioteczne dla uczniów szkół średnich w języku angielskim, włoskim i hiszpańskim. Lekcje dotyczą np.: celów zrównoważonego rozwoju, różnorodności kulturowej w Hiszpanii, sztuki feministycznej i queer czy też historii młodzieżowych kontrkultur i ruchów miejskich.

Potencjał miejsca sprzyja tworzeniu atrakcyjnej oferty dla dorosłych. Organizując cykliczne wystawy sztuki i spotkania z ludźmi kultury i nauki budujemy klimat do ciekawych rozmów, dyskusji i spotkań. Biorą w nich udział znamienici: profesorowie, reżyserzy, pisarze, znawcy literatury i języka, artyści, ale także twórcy rozpoczynający swoją drogę zawodową. W społecznym Radiu Żory będącym w strukturze biblioteki inicjujemy i współtworzymy wiele audycji. Jest wśród nich „Biblioteka Babel. Książki warte za-

chodu” – audycja o książkach intrygujących, ważnych, dotyczących naszego doświadczenia i mówiących coś istotnego o świecie, w którym żyjemy. Standardem naszych działań edukacyjnych stała się już nauka programowania, której służą różnego rodzaju roboty w przestrzeni makerspace’u. Uczymy także obróbki filmów i zdjęć oraz modelowania i druku 3D. Osobom starszym oferujemy edukację w zakresie obsługi komputera czy tabletu. Prowadzimy także edukację artystyczną poprzez sztukę i rozwijamy pasje naszych czytelników w tym zakresie.

Duże znaczenie ma dla nas partnerstwo instytucjonalne. W celu popularyzacji nowych technologii współpracujemy z Politechniką Śląską, a z Akademią Sztuk Pięknych w Katowicach w zakresie wystaw artystycznych. Z kolei partnerstwa zawarte z biznesem czy instytucjami publicznymi umożliwiają nam realizację autorskiego programu „Z kartą biblioteczną taniej”. Z powodzeniem realizujemy atrakcyjne wydarzenia podczas Ogólnopolskiej Nocy Bibliotek, Tygodnia Zakazanych Książek, czy rajdu rowerowego Odjazdowy Bibliotekarz. Gościmy również bibliotekarzy z innych bibliotek w ramach wizyt studyjnych. Niebawem do kalendarza najważniejszych wydarzeń kulturalnych naszego miasta wejdzie organizowany przez bibliotekę festiwal literatury.

Kompleksowej edukacji pozaformalnej służy także realizacja różnorodnych projektów zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym. Projekt „W rolach głównych: Leopold Tyrmand” miał za zadanie przybliżenie postaci Leopolda Tyrmanda jako uniwersum symbolicznego i pozwolił ponownie wydobyć na światło dzienne jego dorobek, rozmaite życiowe aktywności, styl życia, przekonania, czyli wszystko to, co składa się na biografię tego artysty i zasługuje na uznanie. Z kolei projekt „MyśLEM więc jestem. Czy Stanisław Lem był prorokiem?” to inicjatywa przybliżająca sylwetkę wybitnego pisarza, wizjonera i innowatora w setną rocznicę urodzin. Podkreślił jego znaczenie dla rozwoju kultury polskiej i animował społeczność lokalną, oferując szerokie spektrum nowatorskich działań przeznaczonych dla młodzieży, dorosłych i seniorów. Realizacja obejmo-

wała: spotkania z pisarzami i propagatorami nauki, wciągającą grę RPG, koncert pt. „Moon Hoax” będący jazzową opowieścią o kosmosie i kino pod gwiazdami. Na chętnych czekały warsztaty 3D, testy na astronautę i nocna obserwacja nieba, obserwacja słońca z wykorzystaniem specjalistycznego sprzętu i wykład o sztucznej inteligencji. Fani poezji mogli porównać wiersze stworzone przez algorytm z tymi pisanymi przez ludzi. Bezprecedensowe było przygotowanie i ukrycie kapsuły czasu z wizjami przyszłości, która zostanie otworzona za 20 lat. Obydwa projekty zostały dofinansowane ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury.

Z myślą o migrantach, których w Żorach żyje ponad 4 tys., przygotowaliśmy projekt „Twoja Szansa – Twój Sukces”, którego celem jest podniesienie poziomu umiejętności podstawowych w zakresie rozumienia i tworzenia informacji, zwłaszcza informacji użytkowej dotyczącej różnych sfer życia, rozumowania matematycznego, umiejętności cyfrowych i rozwoju kompetencji społecznych. Aby zrealizować powyższy cel i przeprowadzić grupę docelową przez proces edukacyjny w sposób skuteczny, a zarazem atrakcyjny dla uczestników, opracowaliśmy innowacyjny model wsparcia podzielony na 5 bloków tematycznych związanych z życiem codziennym i stawianym przez nie wyzwaniom. Dotyczą one: spraw urzędowych, poszukiwania pracy, systemu zdrowia i oświaty, transportu, planowania i zarządzania budżetem, odżywiania oraz tożsamości. Grant współ-

BIBLIOTEKA - SPOTKANIE

finansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego jest realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020.

Instytucja, która proponuje tak szerokie spektrum działań wymaga odpowiedniej kadry. Dla jej rozwoju i wzmocnienia potencjału biblioteki ważna jest zarówno wymiana doświadczeń bibliotekarskich, jak i kontakt z innowacjami czy wiedzą spoza środowiska bibliotekarskiego. W poszukiwaniu inspiracji oraz aby rozwinąć kompetencje zawodowe pracowników realizujemy projekty międzynarodowe dofinansowane ze środków Komisji Europejskiej w ramach programu Erasmus+. Obecnie toczy się realizacja dwóch naszych projektów partnerskich.

„Odpowiedzialny tata. Edukacja rodzicielska w bibliotece” podejmuje ważny temat bycia odpowiedzialnym ojcem w zmieniających się warunkach społecznych. Ma na celu m.in. wymianę dobrych praktyk i nabycie przez uczestników kompetencji, które będą wykorzystywane w edukacji pozaformalnej w bibliotekach na rzecz budowania środowiska wsparcia dla rozwoju ojców i ich rodzin, przełamywanie stereotypów i znajdowanie nowego języka komunikacji i porozumienia, a także utworzenie Klubu Ojców zrzeszającego ojców dzieci w różnym wieku, chcących dzielić się doświadczeniami. Realizowany jest w partnerstwie z Nieuwe Veste Breda w Holandii oraz Camara Municipal de Lisboa w Portugalii.

Z kolei projekt „Most Sztuki” jest bezpośrednią odpowiedzią na konsekwencje pandemii COVID-19, która spowodowała znaczny wzrost problemów psychicznych i emocjonalnych wśród seniorów i osób dorosłych 50+. Różnorodne działania i warsztaty mają na celu wymianę dobrych praktyk oraz rozwijanie kre-

atywności i ekspresji kulturowej wśród uczestników, wykorzystując arteterapię jako sposób radzenia sobie z trudnymi i nieoczekiwanymi sytuacjami. Projekt ukierunkowany jest na realizację wspólnych inicjatyw promujących współpracę, partnerskie uczenie się i wymianę doświadczeń na poziomie europejskim, budujących świadomość problemu wykluczenia społecznego, szczególnie wśród seniorów jako grupy wysokiego ryzyka, w trudnych okresach izolacji społecznej podczas pandemii. Powstanie także publikacja zawierająca know-how o arteterapii i jej wpływie na zdrowie człowieka po pandemii, a także krótkie eseje o kreatywnym myśleniu, integracji społecznej i świadomości kulturowej, oparte na pomysłach i informacjach, które będziemy rozwijać w trakcie trwania projektu. Partnerami biblioteki w Żorach są organizacje działające w obszarze kultury z Hiszpanii, Portugalii i Włoch.

W ramach ponadnarodowej mobilności kadry niezawodowej edukacji dorosłych zrealizowaliśmy projekty „Kurs na sukces w bibliotece” oraz „Pracuj w europejskim stylu”. Pozwoliło to na organizację wyjazdów edukacyjnych typu job-shadowing we wzorcowych bibliotekach europejskich, na konferencje i szkolenia dla bibliotekarzy, kursy językowe. Dzięki takim działaniom uczestnicy projektów mogą porównać jak funkcjonują innowacyjne biblioteki w innych krajach, nabywają nowych umiejętności w zakresie tworzenia atrakcyjnej oferty edukacji dorosłych, poszerzają wiedzę i sprawność w wykorzystaniu nowych technologii do celów edukacji i marketingu, wzmacniają kompetencje językowe, społeczne i zarządcze. Wszystko po to, aby być dobrze przygotowanym do pełnienia swojej zawodowej i społecznej roli.

W nowej odsłonie biblioteka w Żorach stała się ważnym ośrodkiem integrującym i stymulującym lokalną społeczność, miejscem, które daje impuls nie tylko intelektualny, ale i społeczny, twórczy, artystyczny oraz pobudza do innowacyjnego działania. Edukacyjny i otwarty charakter instytucji podkreśla także jej patron, którym został wybitny syn naszego miasta, laureat Nagrody Nobla w dziedzinie fizyki, Otto Stern*, wnuk Abrahama – założyciela młyna.

Aleksandra Zawalska-Hawel

*Otto Stern był drugą najczęściej nominowaną osobą do Nagrody Nobla. W latach 1925-1945 otrzymał aż 82 nominacje! Nagrodę przyznano mu w 1943 r. za *uznanie jego wkładu w rozwój metody wiązki molekularnej i odkrycie momentu magnetycznego protonu*. Był wieloletnim przyjacielem Alberta Einsteina.

Felieton

OSIMODRS - KALOTAB
BIBLIOTEKA - ŚRODOWISKO

Nadziei cały worek

Pierwszy felieton w Nowym Roku A.D. 2022. Jak ten czas leci. Tylko co poprzedni rok zaczynałam tekstem: „Idzie nowe”, w którym było trochę o Sylwestrze, trochę o wyzwaniach i trochę o nadziei. I oto jak z bicza trzasło: kolejny Sylwester za nami, kolejne wyzwania i chciało by się rzec... nadziei cały worek, bo bez niej żyć się przecież nie da... a szczególnie w kulturze. Duże mam jednak wątpliwości, ile w tym worku zostało... patrząc ostatnio na swoje osobiste doświadczenia, jak i obserwując innych.

Nadzieja, nadzieja, nadzieja... karmimy się nią nieustannie, a życie toczy się swoim biedniuchnym w kulturze trybem. Misję przecież mamy podobno do spełnienia nie byle jaką, podobnie jak lekarze czy nauczyciele. Oczywiście misja to piękna rzecz i powinna być realizowana w każdym zawodzie, ale czy nie godziwie również opłacana? Przy czym, o ile inne profesje wywalczyć jeszcze coś tam sobie potrafią, za to bibliotekarze nawet się za to nie zabierają. Bo i po co? Kto na nas spojrzy, kto się za nami oglądnie? Owszem wyszły swego czasu „dziady kultury” na ulice, ale przeszły tak jakoś cichutko i „świat” szybko o nich zapomniał... A przecież się nas podobno szanuje i docenia... tylko dlaczego w budżetach traktuje per noga? Dlatego, że po prostu przyzwyczailiśmy... bida aż piszczyci, ale jakimś cudem wszystko się kręci... My to jesteśmy herosi... Coś z niczego... i tutaj mamy meritum sprawy. Pretensje możemy mieć

po części sami do siebie. Jako środowisko – pokazaliśmy, że potrafimy nawet bez pieniędzy działać prężnie, nagrody zdobywać, kreatywne projekty pisać i realizować wszystko co się wkoło rusza... to coś tam wypłata... jakoś sobie w końcu radzą bidule całymi latami... Obawiam się tylko, że w tym roku tragicznie być może i wielu poradzić sobie będzie miało ciężko. Ale co to kogo obchodzi. Najważniejsze, że rządy i samorządy dobrze się mają, bo tam pieniążki na podwyżki jakimś magicznym cudem się znajdują.

Wiemy, że problem jest ogólnokrajowy. Rzesze bibliotekarzy, animatorów kultury i muzealników ogromny mają, że tak powiem oględnie – dyskomfort finansowy. Ludzie tak mało zarabiają, że tylko skupiają się, jak przeżyć do pierwszego. Cięcia, cięcia, cięcia... tylko na Boga czemu ciągle w kulturze? Odpowiedź jest prosta... bo się nie bronimy, a ostatni wysuwany argument – czyli tzw. zwykła ludzka przyzwoitość dawno już odeszła w siną dal i nikt jej już nie pamięta. Ktoś powie: Po co utrzymywać biblioteki, skoro jest internet? I o ile bibliotekarze nie mają wątpliwości, że są coś warci, urzędnicy już niekoniecznie. Przyszłość jawi się apokaliptycznie... zabraknie młodej kadry, wykwalifikowanych bibliotekoznawców, nie będzie też młodej kadry specjalistów, którzy swoje zawodowe życie będą chcieli oddać bibliotece. Już teraz mało wśród nas bibliotekarzy po bibliotekoznawstwie, a za niedługo żaden polonista czy histo-

ryk, nie mówiąc już o informatyku, nie przyjdzie do biblioteki pracować, bo nie będzie miał z czego zapłacić rachunków, a w Lidlu kupi jedynie chleb i margarynę dla rodziny (o ile ją oczywiście założy...).

Przeczytałam gdzieś całkiem niedawno: *Należy zastanowić się, jakie cechy powinien posiadać współczesny bibliotekarz, aby służyć jak najlepiej użytkownikowi w społeczeństwie informacyjnym.* Ale bzdury pomyślałam. Takimi oto stereotypami karmimy się latami, przypominając o służbie, misyjności i posłudze. Tymczasem obudźmy się – rzeczywistość jest zupełnie inna. To nie służba, ale ciężka, niezwykle w ostatnich latach kreatywna praca. Niestety zmierzamy do stanu, kiedy bibliotekarz nie będzie już potrzebny..., a ten który jeszcze się ostanie, to owej służby na pewno dawno mieć już będzie po dziurki w nosie.

Nadzieja, nadzieja, nadzieja... pokolenie „zastanych” bibliotekarzy żyć jeszcze nią będzie do emerytury, ale potencjalni młodzi bibliotekarze raczej już w nią nie uwierzą. Kryzys w zawodzie czeka za rogiem. Pisząc o wynagrodzeniu nie kieruję się pazernością, ale myślę, że po prostu uczciwością. Coraz mniejsze pieniądze dla nas – mniejsze też na działalność. Misja... łatwo chwalić się kulturą, toczyć dysputy o kulturze wyższej, tak przecież potrzebnej narodowi. Należałoby jednak pamiętać – żeby przejść na wyższy „level”, musimy dać szansę „gry” na poziomie niższym – nie – wcale nie gorszym, ale zaśięgowo i terytorialnie mniejszym. Słowem – dajmy żyć bibliotekom. Obawiam się, że za niedługo nie będzie się od czego odbić, bo nikt o zdrowych zmysłach nie pośle swojego dziecka na bibliotekoznawstwo, albo nie powie: tak, idź Marysiu pracuj w bibliotece – to takie cudowne miejsce z misją. Obawiam się, że i nam, i klientowi w naszej branży (choć może to daleko posunięta hipoteza) grozi powolne kulturalne wycofanie, kulturalny niedostatek i kulturalna samotność...

Po ustaniu pandemii najbardziej będziemy potrzebowali nowych kompetencji, i cyfrowych, i tych zwykłych – ludzkich, odnoszących się do takich wartości jak: solidarność, zaufanie, empatia i dialog. Czy przyjdzie czas na kulturę solidarności? Czy doczekamy się nowych i uczciwych mechanizmów w kulturze, które prawdziwie doceniać będą jej wartość, a jej pracowników chronić i nagradzać, a nie karmić jedynie nadzieją, że... jeszcze będzie przepięknie, jeszcze będzie normalnie.

Olga Nowicka

Miejska Biblioteka Publiczna w Chrzanowie

Bibliotheca regionalis – źródła informacji do badań

śląsko- znaw- czych

Odbiorca: osoby dorosłe (uczniowie ostatnich klas szkół średnich, studenci studiów humanistycznych, słuchacze uniwersytetu III wieku, regionaliści, nauczyciele).

Czas trwania: 90 minut (2 x 45 min).

Cele zajęć:

– ogólne:

- zdobycie wiedzy o podstawowych źródłach informacji niezbędnych do prowadzenia badań śląskoznawczych oraz umiejętności korzystania z nich,
- nabycie umiejętności efektywnego korzystania z warsztatu informacyjnego Biblioteki Śląskiej,
- nabycie umiejętności sporządzania opisu bibliograficznego.

– operacyjne:

poziom wiadomości:

- zapoznanie się z podstawowymi źródłami informacji służącymi do badań śląskoznawczych,
- zapoznanie się z definicją dokumentów i ich podziałem,
- zapoznanie się z podstawowymi źródłami elektronicznymi do wyszukiwania informacji o Śląsku.

poziom umiejętności:

- rozeznanie w zakresie przydatności i mnogości źródeł informacji,
- umiejętność swobodnego przeszukiwania elektronicznego katalogu bibliotecznego, bazy „Bibliografia Regionalna Biblioteki Śląskiej” i platform tworzonych w Bibliotece Śląskiej,
- korzystanie z warsztatu informacyjnego Biblioteki Śląskiej,
- umiejętność odnajdowania i poddawania selekcji uzyskanych informacji,
- umiejętność sporządzania opisu bibliograficznego.

Nawyki:

- kształtowanie umiejętności wykorzystywania różnych źródeł informacji,
- kształtowanie umiejętności weryfikowania źródeł informacji,
- wyrobienie nawyku korzystania z warsztatu informacyjnego Biblioteki Śląskiej,
- wyrobienie nawyku konsekwentnego i jednoznacznego zapisu informacji za pomocą opisu bibliograficznego.

Metoda:

- podająca,
- pogładowa,
- praktyczna (ćwiczenia).

Pomoce dydaktyczne:

- oryginalne wydawnictwa zwarte (książki) – encyklopedie, bibliografie, monografie,
- oryginalne czasopisma,
- CD-ROM,
- dokumenty życia społecznego – zaproszenia, afisze, katalogi,
- komputer z dostępem do baz i portali tworzonych w Bibliotece Śląskiej.

Przebieg zajęć (Część I – 45 min):

Przywitanie uczestników w Dziale Zbiorów Śląskich Biblioteki Śląskiej w Katowicach.

Część wstępna:

Krótką informacją o historii, zbiorach i charakterze Biblioteki Śląskiej oraz Działu Zbiorów Śląskich:

Biblioteka Śląska to samorządowa jednostka kultury. Wg tradycyjnych przekazów powstała w 1922 r., jako Biblioteka Sejmu Śląskiego. Jednak pierwsze źródłowe wzmianki informujące o środkach przeznaczonych na zakupy dzieł i wyposażenie biblioteki pochodzą z 1923 r., a precyzyjne informacje dopiero z 1924 r. Jest biblioteką publiczną i wojewódzką (od 2000 r.) o statusie naukowym. Gromadzi, opracowuje i udostępnia zbiory o charakterze ogólnym, ze szczególnym uwzględnieniem piśmiennictwa dotyczącego Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego oraz nauk społecznych i humanistycznych. Od 1934 r. ma prawo do otrzymywania regionalnego egzemplarza obowiązkowego, natomiast od 1968 r. do egzemplarza obowiązkowego wszystkich publikacji ukazujących się w kraju. Dzięki temu, prócz regularnych zakupów, księgozbiór jest na bieżąco uzupełniany o nowości wydawnicze i może służyć jako podstawa źródłowa do badań prowadzonych w ośrodkach akademickich. Obecnie w bibliotece zgromadzono 2 mln 600 tys. woluminów i jednostek. Dział Zbiorów Śląskich, jako osobna agenda powstała w 1957 r. Obecnie w Dziale znajduje się ponad 80 tys. książek oraz kilkadziesiąt tysięcy numerów czasopism.

Informacja o gromadzonych, przechowywanych i udostępnianych w Dziale Zbiorów Śląskich zbiorach i systemach:

- wydawnictwa XIX, XX i XXI-wieczne pochodzące z tzw. masowej produkcji; wydawnictwa zwarte (książki) i czasopisma,
- księgozbiór podręczny Czytelnia Działu Zbiorów Śląskich – wydawnictwa zwarte i czasopisma w układzie rzeczowym,
- zbiory zmikrofilmowane i zdigitalizowane (w celach zabezpieczenia zbiorów zabytkowych, zniszczonych lub rzadkich) – np. zmikrofilmowana kopia dokumentacji archiwalnej powstań śląskich 1919-1921 pozyskana z Instytutu Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku, kolekcja zdigitalizowanych zbiorów w ramach projektu Śląskiej Internetowej Biblioteki Zbiorów Zabezpieczonych oraz innych projektów realizowanych przez Bibliotekę Śląską,
- pomocnicze katalogi i kartoteki bibliograficzne (niepublikowane) udostępniane na miejscu: katalogi pomocnicze do zbiorów śląskich (katalog w układzie przedmiotowym oraz topograficznym wg. miejsca przechowywania), katalog czasopism śląskich, katalog śląskich

zbiorów zmikrofilmowanych, kartoteka bibliografii regionalnej za lata 1990-1998, która nie ukazała się drukiem, a stanowi podstawę do przygotowania „Bibliografii województwa katowickiego”,

- dostęp do katalogu elektronicznego OPAC wszystkich zbiorów bibliotecznych, bazy „Bibliografia Regionalna Biblioteki Śląskiej” oraz wszystkich portali tworzonych w Bibliotece Śląskiej.

Informacja o korzystających z zasobów Działu Zbiorów Śląskich:

- naukowcy,
- regionaliści,
- nauczyciele,
- studenci,
- uczniowie szkół średnich.

Część główna:

Podczas zajęć uczestnicy dowiedzą się czym są źródła informacji i jaki jest ich podział. Wybrane materiały zostaną zaprezentowane w oryginale lub za pomocą prezentacji multimedialnej. Dobór dokumentów uzależniony jest od grupy uczestników i ich zainteresowań. W zależności od zapotrzebowania większy nacisk położony zostanie na dziedzinę (np. literatura, etnografia, przemysł itd.), zagadnienie (np. elementarze na Śląsku, kuchnia regionalna, przewodniki turystyczne) lub inny wybrany przez uczestników temat. Jednocześnie zaprezentowane zostaną dokumenty zdefektowane, co unaocznia potrzebę ich zabezpieczenia poprzez digitalizację i proponowanie nowych nośników.

Rozmowa na temat intuicyjnej definicji terminu, usystematyzowanie wypowiedzi uczestników i podanie oficjalnej definicji, wyjaśnienie terminu oraz prezentacja wybranych typów dokumentów.

Definicja: Źródło informacji to każdy obiekt służący zaspokajaniu określonych potrzeb informacyjnych. Są to zarówno dokumenty, jak i osoby, instytucje, systemy, miejsca, organizacje, spotkania itp., w których powstaje, znajduje się lub jest udostępniana informacja.

Podział źródeł informacji:

Ze względu na sposób utrwalenia:

a) DOKUMENTALNE – takie, które można odtworzyć wielokrotnie, a ich treść nie ulega zmianom:

Ze względu na formę przekazu:

piśmiennicze – ich treść utrwalona jest w formie pisma odręcznego lub druku,
niepiśmiennicze – graficzne lub multimedialne;

zawierają obraz i/lub dźwięk (fotografie, mapy, filmy, płyty, dzieła sztuki).

Ze względu na sposób rozpowszechniania:

publikowane – książki, czasopisma,
niepublikowane – dysertacje, rękopisy, wydruki komputerowe,
nieformalne – strony internetowe, multimedia, e-booki.

Ze względu na postać fizyczną (nośnik):

konwencjonalne – książki, czasopisma,
niekonwencjonalne – mikroformy, dokumenty oglądowo-słuchowe,
na nośnikach elektronicznych – bazy danych, programy, CD-ROM.

Ze względu na pierwszeństwo źródłowe (stopień przetworzenia):

pierwotne (prymarne, oryginalne) – dokumenty i informacje w kształcie nadanym im przez autorów; obejmują dane do wykorzystania w badaniach naukowych lub w dydaktyce (książki, czasopisma, repozytoria dokumentów oryginalnych, witryny, platformy i autorskie strony internetowe wykorzystujące oryginalne dokumenty),

pochodne (skierowujące) – dokumenty przygotowywane na podstawie dokumentów pierwotnych; pomagają użytkownikowi w ich odnajdywaniu (katalogi, zestawienia bibliograficzne, bazy bibliograficzne),

wtórne – wykonane różnymi technikami kopie dokumentów odzwierciedlające ich pełne i niezmiennicze cechy pod względem treści, a często formy (kserokopie, fotokopie, mikrofisz, wydruki, skany zamieszczone na płytach CD, dokumenty zdigitalizowane).

b) NIEDOKUMENTALNE – takie, które można odtworzyć tylko raz lub w danym przedziale czasowym, a ich treść ulega zmianom:

instytucjonalne – biblioteki, archiwa, strony internetowe, konferencje, spotkania autorskie, sympozja,
personalne – dowolne osoby (nauczyciele, bibliotekarze, w tym przede wszystkim pracownicy informacji naukowej).

Biblioteka Śląska zapewnia dostęp do źródeł naukowej informacji w postaci:

- dostępnych online katalogów elektronicznych i baz bibliograficznych,
- katalogów tradycyjnych (kartkowych),
- zbiorów w wersji drukowanej i elektronicznej,
- elektronicznych baz danych darmowych oraz z dostępem autoryzowanym (British National

Bibliography, System Informacji Prawnej Legalis, World Biographical Index, a także dostęp do systemów Academia i Ibuk Libra),

- ▣ zbiorów obcych sprowadzanych w ramach wypożyczeń międzybibliotecznych,
- ▣ internetu.

Przebieg zajęć (Część II – 45 min):

Przywitanie uczestników w Dziale Zbiorów Śląskich Biblioteki Śląskiej w Katowicach.

Część wstępna:

Podanie krótkich informacji o bazach i projektach realizowanych w ramach Śląskiej Bazy Naukowej tworzonej w Bibliotece Śląskiej oraz prezentacja ich stron internetowych. Poinformowanie, że wszystkie bazy i strony WWW dostępne są dla czytelników całodobowo, z każdego urządzenia mającego połączenie z internetem:

1. **Katalog biblioteczny w systemie Prolib** (opacwww.bs.katowice.pl) – funkcjonuje od 1998 r. Zawiera opisy wszystkich typów dokumentów przechowywanych w Bibliotece Śląskiej (książki, czasopisma, ikonografia, stare druki, rękopisy, kartografia, muzykalia, filmy itd.).
2. **Śląska Biblioteka Cyfrowa (ŚBC)** (www.sbc.org.pl) – uruchomiona w 2006 r. Obecnie zgromadzony zasób, to ponad 408 tys. obiektów. Współtworzy ją 68 współpracujących instytucji oraz wolontariusze pracujący w ramach Społecznej Pracowni Digitalizacji. Celem działania ŚBC jest prezentacja w internecie kulturowego dziedzictwa Śląska w jego historycznej i współczesnej różnorodności, publikowanie naukowego dorobku regionu oraz wspieranie działalności dydaktycznej i edukacyjnej. Zasób udostępniany jest nieodpłatnie.
3. **Instytut Badań Regionalnych (IBR)** (ibr.bs.katowice.pl) – powołany został w 2011 r. Zajmuje się prowadzeniem interdyscyplinarnej działalności naukowo-badawczej, popularyzatorskiej i wydawniczej na potrzeby regionu, organizuje konferencje naukowe, przygotowuje również programy i materiały na potrzeby edukacji regionalnej. Obecnie prowadzi kilka projektów, m.in.:
 - ▣ **Encyklopedia Województwa Śląskiego „EWOŚ”** (http://ibrbs.pl/mediawiki/index.php/Strona_startowa) – wydawnictwo interdyscyplinarne, autorskie, recenzowane, prezentowane w postaci elektronicznej. W latach 2014-2020

przygotowano 7 tomów, w których znalazły się 244 hasła. Materiały wykorzystane do opracowywania zagadnień pochodzą głównie z zasobów ŚBC. Ścisłe powiązane jest z platformą „Eduś” w zakresie wykorzystania treści edukacyjnych oraz platformą „GeoHist” w zakresie prezentacji danych statystycznych,

- ▣ **Platforma Edukacji Regionalnej „Eduś”** (<http://edus.ibrbs.pl>) – wortal edukacyjny, na którym zamieszczone zostały materiały do edukacji regionalnej, przeznaczony dla uczniów i nauczycieli z województwa śląskiego. Obecnie na stronie znajdują się 82 opracowane tematy w działach: przyroda, społeczeństwo, kultura,
 - ▣ **Śląski Słownik Geograficzno-Historyczny „GeoHist”** (<http://geohist.ibrbs.pl>) – projekt, który pozwolił na zbudowanie bazy danych zintegrowanej z mapą interaktywną województwa śląskiego. Prezentowane są dane statystyczne z lat 1910, 1930, 1950 i 2002.
4. **Baza „Bibliografia Regionalna Biblioteki Śląskiej”** (bibliografia.bs.katowice.pl) – opisy gromadzone są w bazie od 1998 r., wersję OPAC udostępniono czytelnikom w 2017 r. Obecnie zawiera ponad 120 tys. rekordów bibliograficznych. W bibliografiach tradycyjnych (udostępnianych w sposób tradycyjny, jak i poprzez ŚBC) znajduje się jeszcze ok. 140 tys. opisów bibliograficznych, które należy poddać retrokonwersji. Do bazy codziennie dopisywanych jest kilkadziesiąt rekordów z prasy bieżącej, a także materiały dotyczące Biblioteki Śląskiej, liczne podmiotowo-przedmiotowe bibliografie osobowe ludzi związanych ze Śląskiem oraz zestawienia tematyczne przygotowywane w związku z innymi pracami realizowanymi w Dziale Zbiorów Śląskich (kwerendy, wystawy, projekty). Jako jedyny element Śląskiej Bazy Naukowej skupia ona opisy zasobów zgromadzonych we wszystkich wspomnianych bazach i projektach.

Część główna:

Prezentacja bazy „Bibliografia Regionalna Biblioteki Śląskiej”.

Podczas zajęć uczestnicy dowiedzą się:

- ▣ jakiego typu informacje znajdują się w bazie: książki, czasopisma, artykuły i fragmenty, wydawnictwa ikonograficzne, kartograficzne, filmy, dokumenty muzyczne, dokumenty życia społecznego, strony internetowe,

Współpraca z

- ❑ jak prezentuje się zawartość chronologiczna bazy – powiązanie zawartości z: „Wykazem Literatury Bieżącej o Śląsku” (1935-1939), „Bibliografią Śląska” (1960-1989), „Bibliografią Województwa Śląskiego” (1999-2002), „Bibliografią Bieżącą Województwa Śląskiego” (2006-2019) wydany w formie tradycyjnej oraz rekordami wpisywanymi w związku z wykonywaniem innych prac w Dziale.
- ❑ o różnych sposobach wyszukiwania informacji, ich poprawnej selekcji oraz gromadzenia, przechowywania i przetwarzania poszukiwanych informacji.

Zakończenie:

Krótkie podsumowanie wiadomości oraz podziękowanie za aktywny udział.

Ewaluacja:

Ankieta – prosba o wypełnienie krótkiej ankiety:

Czy zajęcia zostały przeprowadzone w interesujący sposób?	
TAK	NIE
Czy uczestnicy dowiedzieli się czym są źródła informacji?	
TAK	NIE
Czy uczestnicy potrafili wskazać wiarygodne źródła informacji?	
TAK	NIE
Czy uczestnicy potrafili wskazać elektroniczne źródła informacji opracowywane w Bibliotece Śląskiej?	
TAK	NIE
Czy uczestnicy potrafili wyszukać niezbędne informacje za pomocą bazy „Bibliografia Regionalna Biblioteki Śląskiej”?	
TAK	NIE

Literatura:

- ❑ *Bibliografia Śląska (1960-1989)*. Katowice: Biblioteka Śląska, 1963-2011.
- ❑ *Bibliografia Województwa Śląskiego (1999-2002)*. Katowice: Biblioteka Śląska, 2003-2015.
- ❑ *Bibliografia Bieżąca Województwa Śląskiego (2006-2019)*. Katowice: Biblioteka Śląska, 2006-2018.
- ❑ Biblioteka Śląska https://pl.wikipedia.org/wiki/Biblioteka_Slaska [dostęp: 21.03.2020].
- ❑ *Encyklopedia książki*. T. 2. Pod red. Anny Żbikowskiej-Migoń i Marty Skalskiej-Zlat. Wrocław 2017.
- ❑ Instytut Badań Regionalnych <http://ibr.bs.katowice.pl/> [dostęp: 21.03.2020].
- ❑ Magiera A., Matusiak A., Tomanek A.: *Zawsze Silesianka. Prolegomena bibliograficzna za lata 1923-1939*. Katowice: Biblioteka Śląska, 2012.
- ❑ *Podręczny słownik bibliotekarza*. Warszawa: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, 2011.
- ❑ PN-92/N-01227 *Bibliotekarstwo i bibliografia. Typologia dokumentów. Terminologia*. [Warszawa] 1992.
- ❑ Tomanek A.: *Obsługa bazy Bibliografia Regionalna Biblioteki Śląskiej – jej zawartość oraz funkcjonalności*. „Nowa Biblioteka” 2019, nr 3, s. 73-94: http://wydawnictwo.us.edu.pl/sites/wydawnictwo.us.edu.pl/files/05_nb_2019_3_34_tomanek_obsługa_bazy_bibliografia_regionalna.pdf [dostęp: 21.03.2020].
- ❑ *Wykaz Literatury Bieżącej o Śląsku (1935-1939)*. Katowice: Instytut Śląski, 1936-1939.
- ❑ *Źródła informacji* <https://biblioteka.gumed.edu.pl/dydaktyka/nim/index.php?page=zrodla-informacji> [dostęp: 21.03.2020].

Anita Tomanek

Biblioteka Śląska w Katowicach

70 wywiadów z doświadczonymi bibliotekarzami

Monika Simonjetz

Praca i pasja – zbiór wywiadów

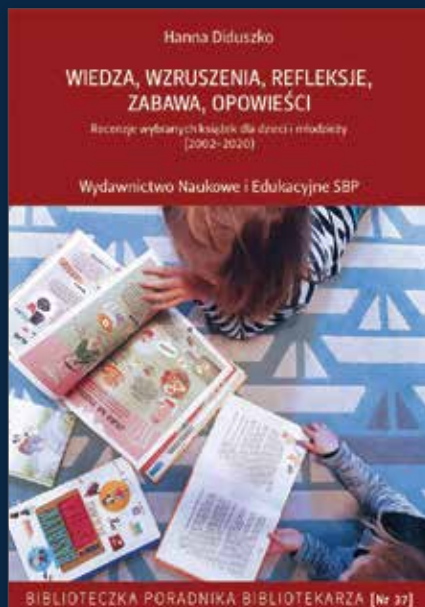
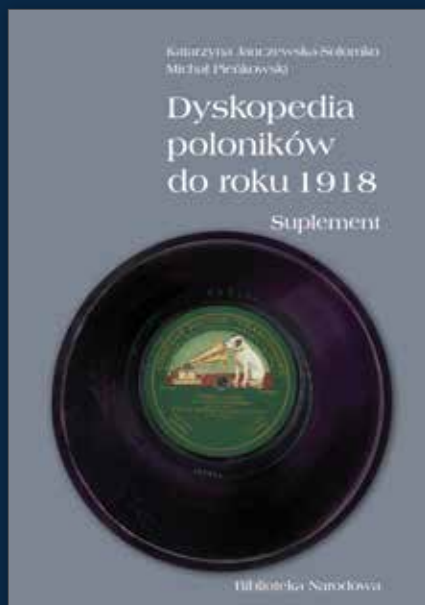
Bohaterowie tej książki łączą pracę w bibliotece z innymi zainteresowaniami i działalnością. Dzielą się doświadczeniami i marzeniami. Warto przeczytać, co mają do przekazania. Zbiór wywiadów „Praca i pasja” to niezwykła opowieść o tym, jak żyć i pracować z satysfakcją, bliżej kultury i blisko ludzi. Wielogłos często zbieżnych poglądów i wizji, gdzie zapisane myśli łączą się z czynami. Zwyczajni-niezwyčajni polskich bibliotek.

Doświadczeni dyrektorzy, kierownicy, długoletni i początkujący bibliotekarze. Wszechstronni, twórcy, mający niemałe osiągnięcia zawodowe.

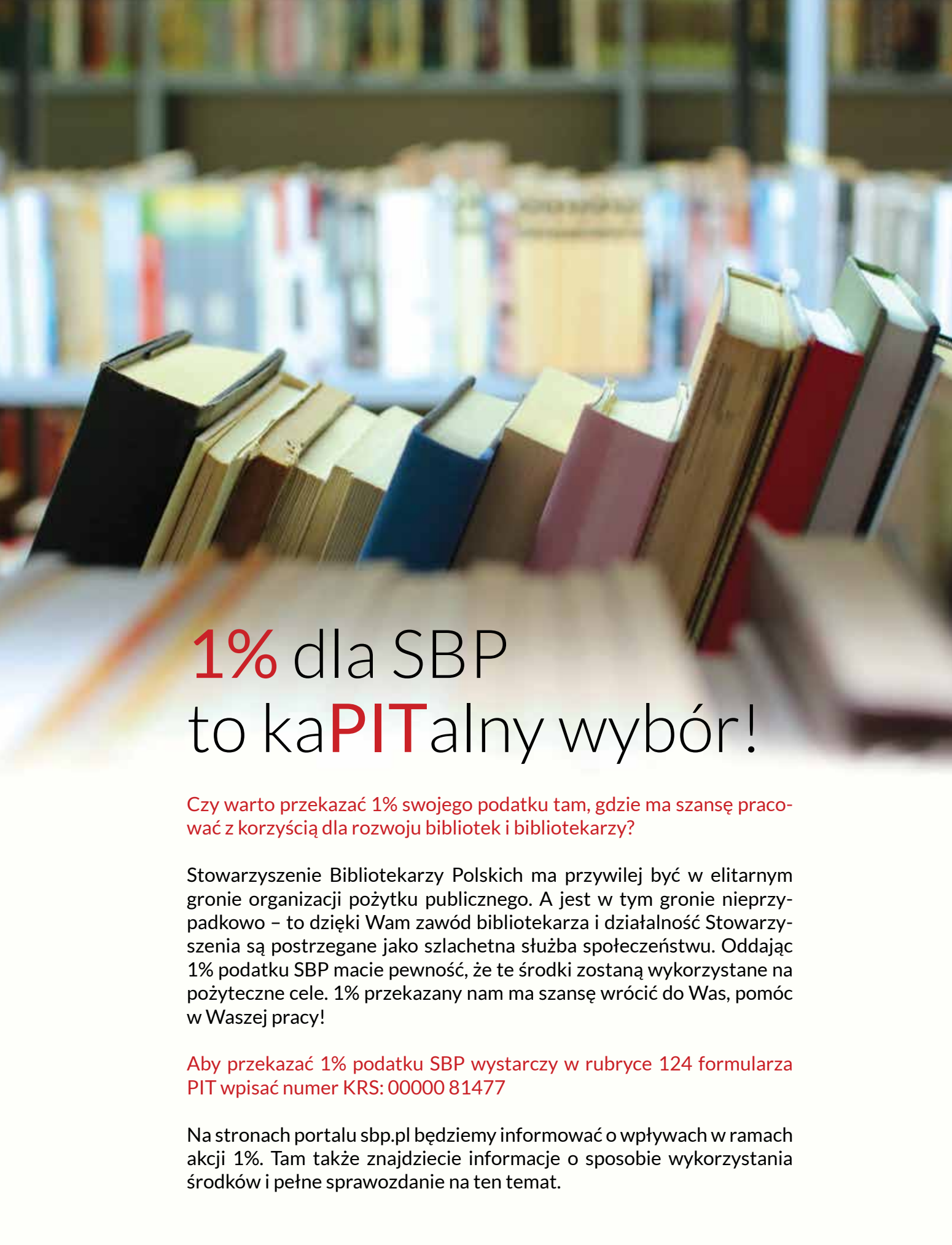
Zamówienia: Wydawnictwo Naukowe i Edukacyjne SBP (wydawnictwo.sbp.pl/; sprzedaz@sbp.pl)

Nowości Wydawnictwa Naukowego i Edukacyjnego SBP

Zapraszamy do sklepu:
wydawnictwo.sbp.pl; sprzedaz@sbp.pl

1% dla SBP to kaPITalny wybór!

Czy warto przekazać 1% swojego podatku tam, gdzie ma szansę pracować z korzyścią dla rozwoju bibliotek i bibliotekarzy?

Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich ma przywilej być w elitarnym gronie organizacji pożytku publicznego. A jest w tym gronie nieprzypadkowo – to dzięki Wam zawód bibliotekarza i działalność Stowarzyszenia są postrzegane jako szlachetna służba społeczeństwu. Oddając 1% podatku SBP macie pewność, że te środki zostaną wykorzystane na pożyteczne cele. 1% przekazany nam ma szansę wrócić do Was, pomóc w Waszej pracy!

Aby przekazać 1% podatku SBP wystarczy w rubryce 124 formularza PIT wpisać numer KRS: 00000 81477

Na stronach portalu sbp.pl będziemy informować o wpływach w ramach akcji 1%. Tam także znajdziecie informacje o sposobie wykorzystania środków i pełne sprawozdanie na ten temat.